

ספר דרכי חיים

כולל

אגרת מוסר, ופירוש התפילה, וצוואה מאת אאמו"ר הרב הגאון המובהק ואמיתי צדיק יסוד עולם קדוש ד' חסיד ועניו מאד מאד אדמו"ר **חיים יעקב נפתלי** זצוקללה"ה **מוארשא**, גדול מרבן שמו ר' **נפתלי וויערושאווער** בהגאון אמיתי הצדיק יסו"ע אדמו"ר **אברהם בנימין** זצוקללה"ה, הרב **מויערושאוו** בעל עלי זית.

מחבר ספרים שהם בכתי"ק:

(א) באר חיים על סדר מועד. (ב) זכרון חיים על סדר נשים. (ג) ענפי זית על סדר נזיקין. (הנהו תחת מכבש הדפוס). (ד) תורת חיים על סדר קדשים. (ה) תורת חיים ח"ב על שו"ע או"ח יו"ד חו"מ. (ו) תורת חיים ח"ג בענינים שונים עפ"י סדר אותיות ועל רמב"ם. (ז) ציון לנפש חי על התורה ודרשות.

הספר היקר הזה כבר נדפס פעם ראשון בשנת תרצ"א ע"י אא"ז הרה"ג מוה"ר מיכא' משה יהודה זצ"ל, ופעם שניה הדפסתיה בשנת תשל"ב, ומחמת חשיבותו כבר ספו תמו מן השוק. ועתה הדפסתי במעלות נוספות על הראשונים.

גם ספחתי הספר היקר הגהות על הרמב"ם, מהגאון רשכבה"ג רבינו עקיבא איגר זצוקללה"ה, אשר התחיל המחבר זצ"ל לעשות מאטריצין מהכת"י וא"א זצ"ל זכה להוציאה לאורה פעם ראשון בשנת תשי"ו.

ישכר מענדיל זילבערבערג
נכד המחבר זצ"ל

ברוקלין, תשמ"ה

ספר

חדושי רבי עקיבא איגר

הגהות על הרמב"ם

חברו הגאון הנורא קדוש עליון רבן של כל ישראל
מרנא ורבנא נשיא ישראל

רבינו עקיבא איגר זצוקל"ה

אב"ד ור"מ דק"ק פוזנא והמדינה

בהרב הגדול הותיק צדיקא ופרישא מ' משה גינז ז"ל מאייזנשטאט
מילידי הגאון ר' משה אבדק"ק ווירמיוזא בנו של הגאון ר' אברהם ברוידא ז"ל אבדק"ק פפד"מ

ספר הנוכחי התחיל אא"ז הגאון הצדיק לעשות מאטריצין ות"ל כי אנכי זכיתי

להתחיל בעבודה להוציא לאורה הגהות על הרמב"ם מרבינו ז"ל

ואחכה לגמרו אי"ה בספרים הבאים.

הכ"ד המו"ל ספרי הגאון רע"א וספרי הגאון מוהרא"ל צינץ זי"ע,

אברהם בנימין זילבערבערג

אבד"ק פיטסבורג, פא.

שנת תשי"ט לפ"ק

ה ק ד מ ה

זה רבות בשנים התחיל אא"ז מו"ר הגאון הצדיק תמים כו' מוה"ר חיים יעקב נפתלי זילבערבערג זצ"ל לסדר את אוצר התורה של הגאון הקדוש רשכבה"ג רבינו עקיבא איגר זי"ע, אבל לדאבון לא עלתה בידו, וכתב בצוואתו שביקש ממני שאנכי אמלא את זאת, ות"ל יתברך שזכותי להוציא לאורה חידושי רבינו עקיבא איגר על מס' חולין, ועל מס' גיטין, וזה עתה התחלתי להוציא לאורה הגהות על הרמב"ם מהגאון רעק"א זי"ע, אשר נמצא תח"י והוא אוצר גדול, והן אמת כי אא"ז הגה"צ זצ"ל שהי' עמוס בעבודה רבה בצרכי ציבור וגם לרבות להוצאות ספרי מוהרא"ל זצ"ל, לא הי' לו אפשרות להוציא לאורה מספרי הגאון רעק"א זי"ע, אי לזאת חשב לפזר לירחונים ההגהות על הרמב"ם וגם נתן חלק אחד על הל' אישות לאחי הגאבד"ק קראסנאשעליץ ז"ל, וספחהו לספרו עצי זית, אבל לבסוף חזר מדרך זה כי ראה שיהי' מפוזר ומפורד והעולם התורה יאבד הון עשיר, ההגהות בשלימות מהגאון רבינו עקיבא איגר, ע"כ ביקש ממני ואמר שאנכי ימלא המכוש, ות"ל התחלתי היום בתור תורה וברכה שזכותי להוציא לאורה ספרי השמיני להתחיל ההגהות על הרמב"ם, וכאשר יעבור זמן מה אעשה חיבור בפני עצמו, כי מגיע לחיבור גדול, עד עתה ישנו לפניכם גדולי התורה הגהות עד הלכות תשובה, ולא עד בכלל, ואי"ה בספר הבא כשאזכה להוציא לאורה ספרי התשיעי אספחהו להדפיס מהל' תשובה, בעזר השם יתברך.

ואביא בכאן מ"ש אלי הגאון המובהק מוה"ר צבי הירש פערבער שליט"א רב בלונדון, ששמע מהגאון ר' אבא ווערנער בשם הגאון ר' הירש סלאנט ז"ל, שהעולם לא ידעו גדלותו הנוראה של רבינו רעק"א, כי הסתיר רוב גאונו, והי' עוד למעלה מספריו הקדושים, והי' להגאון רעק"א גילויים מן השמים, עכ"ד. הגם שאין צריכים להודיע להעולם התורה גדלותו של רבינו עקיבא איגר עכ"ז למען חביבות וידידות של הגאון מוה"ר צבי הירש פערבער שליט"א, משרידי הדור הישן בעולם הרבנות, הבאתי כאן דבריו הנאמרים בזהירות, גם ביקש ממני ליסד אגודה להוצאת כתבי י"ק של רבותינו הגאונים הגאון מוהרא"ל והגאון רעק"א ורבינו הכו"פ, ואכתוב עוד בספרים הבאים מה שסיים במכתבו אלי, מ"ש בשם הגאון ר' זרח וויידליל מפראג בהספידו על הכו"פ, ואסיים בקצירת אמרים, הנני שמח בזכות הו' שזכותי להוציא לאורה דברי קדושים וגאונים, וכאשר זכיתי על ההתחלה יעזור העליון שאזכה לגמור את אוצר התורה הגדול הזה שיש תח"י, אשר יש לי גם ספר על הטור מהגאון הנורא אביו של רבי ר' העשל זי"ע, ומכעל פתח הבית, ומהגאון מוהרא"ל ומכעל הכו"פ, ועוד הרבה כתבי יד מגאונים מפורסמים.

הכ"ד המו"ל,

אברהם בנימין זילבערבערג

אבד"ק פיטסבורג, פא.

חדושי רבי עקיבא איגר

הגהות על הרמב"ם יסודי התורה

למעשה, אצל לא מצינו צמחא דמחשבת ע"ז יהי' איסור לאו ומקורו מן לאו לא יהי' לך, ולעת המוכשר ז"ע להציא מקור לזה, עי' קידושין (דף ל"ט ע"ב) דילמא מהרהר צע"ז עיי"ש, הרי דרך מאטרף מחשבה למעשה אצל צע"ס מחשבה לחודה לא מצינו:

פ"ב ה"א, הקהל הנכבד והנורא הזה מצוה לאהבו וליראה אותו שנאמר ואלהנת את ה' אלקיך ונאמר את ה' אלקיך תירא. (נע"ג) לכאורה נראה בפסוק המפורש צפרשת עקב ועתה ישראל מה השם אלוקיך שאל מעמד כי אם ליראה וגומר ולאזהרה אותו הרי הסדר הוא בתחלה יראה ואחר כך אהבה ונהי דהרמב"ם מדייק ואמר שני פסוקים אלו ואלהנת ואח"כ נאמר תירא צפרשת ואח"כ (פרשה ו' פסוק ה' ופסוק י"ג) אצל ודאי כדי להשות הענינים מוכרחין לומר דעל הסדר יראה מקודם, אצל אם נאמר בתורה מניין מצות עשה אזי אמרינן אין מוקדם ומאוחר לא כן אם נאמר מפורש מ"ה שאל ממוך בודאי על הסדר נאמר וז"ע. אולם יש לומר דיש שני עניני יראה, א' יראת העונש והוא צלמת קודם מדריגות אהבה ויש יראת הרוממות שזה אחרי מדריגות אהבה ושם על הסדר שנאמר בתורה מה השם שאל איירי ביראת העונש והרמב"ם חושב יראת הרוממות ע"כ חשב אחר מצות אהבת השם וא"ש, ומלאתי במעשה רקח עיי"ש:

שם ה"ג, ומהן צוואים צורה בלא גולם כלל והם המלאכים. (נע"ג) עי' מדרש רנה (פרשה ג' ח') ר' יוחנן אומר צשני נצראו המלאכים ה"ה"ד (תהלים ק"ד) המקרה צמים עליותיו השם עצים רכובו המהלך על כנפי רוח, וכתוב עושה מלאכיו רוחות, רבי חנינא אומר צמחישי נצראו מלאכים שנאמר ועוף יעופף על הארץ וכתוב (ישע' ו') ונשתים יעופף עיי"ש:

שם ה"ו, ולפיכך נקראים חיות הקודש. (נע"ג) עי' חגיגה (דף י"ג ע"ב) והחיות רצוא ושז כמראה הצוק מאי רצוא ושז אומר ר"י כאור היוצא מפי הכבשן ועי' תוס' ד"ה והחיות פי' ר"ח לפי

פ"א ה"ד, הוא שהנציא אומר וה' אלקים אמת. (נע"ג) עי' דניאל (קפיטל יוד פסוק כ"א) אצל אגיד לך את הרשום בכתב אמת, והוא חותמו של הקצ"ה, ועיין ירושלמי סנהדרין (פרק א' הלכה א') אימתו חותמו של הקצ"ה אמת, זאת אומרת אימת חותם הקצ"ה נחותם זה, בשעה שנמלך צני"ד של מעלה, גם איתא שם מהו חותמו של הקצ"ה ר"צ צס ר' ראובן אמת מהו אמת א"ר צון שהוא אלקים חיים ומלך עולם ומימרא דריש לקיש אלק רישיה דאלפא בית ווס צאומיעתה תיו צסופו עיי"ש. ועי' מדרש רנה צראשית (פרשה א' ז') ר' יצחק פתח ראש דברך אמת כו' ירמוי' (י') וד' אלקים אמת ולעולם כל משפטי צדק עיי"ש, וכתב רש"י מראש דברך שנאמר צראשית צרא ולא נאמר צראש עיי"ש:

שם ה"ו, וידעת דבר זה ונצות עשה שנאמר אכני השם אלוקיך. (נע"ג) עי' מ"ש מעשה רקח וז"ל ולא צחר הרצ צפסוק וידעת היום והשבות אל לבנך כי השם הוא האלקים וכו' דהתם אינו אלא דרך סיפור ותוכחה, ועוד שפסוק זה הוא עיקר שהיא המצוה הראשונה שצוונו צחר סיני, וכבר ידוע דברי הרצ צעל הלכות גדולות החולק על רצינו צזה ולא מוצא למנות פסוק זה למצוה מתרי"ג, ועיין למהראנ"ח יתרו מזה:

שם, וכל המעלה על דעתו שיש שם אלוה אחר חוץ מזה עובר בלא תעשה שנאמר לא יהיה לך אלהים אחרים על פני עיי"ש. (נע"ג) מוצא שיש איסור צאם מעלה על דעתו היינו רק צמחשבה והלימוד מקרא דלא יהיה לך ואולי משום דמקרא לא תעשה לך פסל ידענו רק איסור ע"ז צעשייה ולא צמחשבה משא"כ מקרא דלא יהיה לך לא כתוב ציה לשון עשייה ע"כ יש ללמוד דגם צמחשבה יש איסור ע"ז. וצאמת נשמע ומלאו לא יהיה לך דאסור גם לקיים ממה שהיה להם מוכר קודם שנאמר לא תעשה לך פסל עיין צמכילתא נמצא דמלאו לא יהיה לך נשמע שניהם, ויש לעיין עוד צזה דצאמת לפי המוצא דצע"ז חלוק משאר לאוי דמחשבה רעה אינו מאטרף למעשה וצע"ז מחשבה רעה מאטרף

שהן מנחלים עוונות ודרך לדמות לשאר שרפים ולהוציא להנה והניחן חחר, והיינו רצוא ושז עיי"ש:

שם, והם למעלה מן הכל. (נע"ג) לפי דברי הרמב"ם החיות הקודש הראשון ואח"כ אופנים, ועי' בסדור שער נח רבים תמה א"כ למה נאמר מקודש והאופנים וחיות הקודש נרעש גדול הו"ל לומר החיות הקודש והאופנים לפי הסדר וז"ע:

פ"ג ה"ה, מספר כל הגלגלים המקיפין את כל העולם שמונה עשר. (נע"ג) עי' שו"ת רד"ז (חלק א') ללשונות הרמב"ם (סימן ז') על דבר שקבלה הוא למנות ז' רקיעים וז' ארצות, האריך צוה ונזכר הגם שכתב שאין לו נקילות נחמות התכונה עכ"ז נראה שידוע לו ככל ענינים ומרוב ענוה כתב כן:

שם, גלגל הקרוז וממנו הוא גלגל הירח. (נע"ג) עי' מדרש רבה נראשית (פרשה ו' ו') היכן גלגל חמה ולבנה נתונים נרקיע השני שנאמר ויתן אותם חלקים נרקיע השמים וכתב רש"י דהו"ל לומר נרקיע שמים מה השמים נרקיע שעל השמים נרקיע שני מומטה למעלה, ור"פ נשם ר"א לומר וקרא ונאל הוא ואנשי כנסת הגדולה פירשו אותו עיי"ש:

פ"ד ה"א, ארבעה גופים הללו שהם אש, ורוח, ומים, וארץ, הם יסודות כל הנבראים לומטה מן הרקיע. (נע"ג) עי' מדרש נשא (פרשה י"ד קפיטל י"ג) בסופו דבר אחר למה גימול מייני עולה ואחד לחטאת כנגד ארבעה טעמים שנרא ומהם הקצ"ה העולם, הג' הם עליונים זה למעלה וזה והרביעי הוא התחתון הכבד שכולן ואלו הן הארץ היא הכבדה שכולן וכנגדה נעשה השעיר, המים למעלה מן הארץ, האויר שמומנו נוצר הרוח לומטה מן המים, והאש לומטה מן האויר שהאש קלה וכולם שהיא עולה עד לרקיע כו' וכנגד האש והרוח והמים שהם עליונים נעשה שלשה מייני העולה עיי"ש, וזאת לדעת שהטעמים נרא הקצ"ה ומהטעמים נרא הקצ"ה את העולם, וזו"ש הרביעי הוא התחתון הכבד שכולן והוא הארץ ובגלגל הארץ נאה השעיר לכפר, והיינו שהאדם חוטא שנלקח מהארץ ועונת השם יתברך להאדם שיהא נרא האדם עפר ונתחת כסא הכבוד בכדי שעל ידי זה האפשרות לאדם לעלות נועלות עד שמי רום, ולולי זאת היה קשה וכבד ונאל לנח את יצר הטומן נקדנו ומרחנונותו של הקצ"ה שיהא נתכפר על שגתו שעושה האדם נהקרת השעיר, והאמות דגם הארץ צריכה כפרה וקרתית כאן:

פ"ה ה"ב, צוה דברים אומרים נשאר ונאות חזן ומע"ז וגלוי עריות ושפיכת דמים. (נע"ג) עי' מל"ו כאן נד"ה אלא דנריך לעיין נז"ש הר"ן שם בסוף דבריו דעכו"ם הצא על נח ישראל לאו ככלל גלוי עריות הוא כו' עיי"ש, לא הצנתי דהא הר"ן שם הציא דנגלוי עריות אפילו להנחת עמו אסור דנעני אשירה הוי להנחתו וכן נההוא דהעלה טינא הוי להנחתו, הרי מופרש דאפילו נציזרא דע"ז וג"ע אפילו להנחתו הדין דיהרג ואל יעזור וא"כ עדיין קשה אומרי נככרי שרואה נח ישראל להנחתו לא יהי' צו דין דיהרג ואל יעזור:

שם ה"ג, וכל הדברים האלו שלא נשעת הגזירה אצל נשעת הגזירה והוא שיעמוד ונלך רשע כנכודנלר וחזיריו ויגזור גזירה על ישראל לנטל דתם או מנה מן הנונות יהרג ואל יעזור. (נע"ג) יש לעיין הלא נכודנלר וחזיריו לא מוטעם שעת הגזירה חייצין להרוג ואל יעזור דהא היו מושלש עבירות שזוה להם להשתחות לאלם, וצריכין לומר דנאות הרמב"ם לא כוון דבריו לומר כנכודנלר וכנועשה שאומר להם לעבוד עבודה זרה אלא הכוונה דאם הוא כשעת הגזירה כוון ונלך נכודנלר אזי אפילו אם הגזירה לאחד נשאר ונאות הדין דיהרג ואל יעזור, ועי' חידושי הר"ן סנהדרין (דף ע"ג) דנשעת הגזירה גם נמונה קלה יהרג ואל יעזור דוקא נצא לנטל הנונה וכל כלל ישראל אצל לא ציחיד כו' עיי"ש ויש לעיין אם הפירוש דוקא כל כלל ישראל או גם נאם הגזירה על רבים וישראל כגון נעשרה וישראל, וכפי שנראה ונלשון הרמב"ם שכתב שעת הגזירה שיגזור גזירה על ישראל לנטל דתם ונשוע שם"ל כשית הר"ן, וננסיונו של הרמב"ם ונשוע ג"כ דאירי נעשרה וישראל דדינו כוון כלל ישראל:

שם ה"ד, כל מי שנאמר צו יעזור ואל יהרג ונהרג ואל עבר הר"ז ונתייב ננפשו. (נע"ג) עי' שו"ת הרד"ז חלק ראשון נלשונותיו של הרמב"ם (סימן ג') שתמה השואל הלא נהלכה א' שם מנאחר כנר דין זה וז"ל ואם נות ואל עבר הר"ז ונתייב ננפשו ולמה כפל כאן נהלכה ד', ותי' הרד"ז דנהל' א' איירי נעכו"ם הנותכוון להנחתו ולפיכך אם נהרג ואל עבר הוי ונתייב ננפשו ונהלכה זו איירי נעכו"ם הנותכוון להעזירו קנו"ל דאפילו נכה"ג הר"ז ונתייב ננפשו, והוי יודע שיש חולקים על הרב ואומרים דונת חסידות היא ונכלל קדושי ישראל נחשבים וכן היא דעתי ועליהם אומר הכתוב, אומר ד' ונצח אשיב וננאלות ים עיי"ש:

שם נאותה הלכה, ואלו הן הרומי נלכות שאין נועלה על נועלתן ועליהם נאמר כי עליך הורגנו

וּמִסְתַּבֵּר אִם הִיטָה כֹּכַר טוּמְאָה וּס"ל לְהַרְשֵׁב"ל דְּזֵהוּ
קִאִי עַל צִנָּה לְדַכְרוּת, אֲזַל גְּזִי נָשִׁים לֵא וּשְׁמוּעָתִי
שֶׁנֶּסֶפֶר וּקְרָאִי קוֹדֵשׁ כְּתֹב לְהַגִּיעַ צִירוּסְלָמִי שֶׁנ"ל אִם
הִיטָה כֹּכַר טוּמְאָה זֶה וּמִסְתַּבֵּר יוֹתֵר וּנְלִישְׁנָה דְרִשְׁב"ל:

שם ה'ו', כענין שחמורו צלונסין כך חמורו צחללים כיצד כו' ואם עבר ונתרפא עונשין אותו בית דין עונש הראוי לו. (נע"ג) לכאורה הלא לעיל הלכה ג' וכל מי שחמור צו יהרג ואל יעבור ועבר ולא נהרג כו' אלעפ"כ מופני שעבר צלונס חין מלקין ואין צריך לומר שאין מוותין אותו צי"ד כו' עי"ש, ולמה צותרפא צע"ז צי"ד עונשין אותו הלא הוא חונם צעירותו, ונראה דצחמות צכלל לעשות רפואה לולי חמרה תורה ורפא ירפא הו"ל דחסור לרפאות את עצמו ומשום דהכול צידי שמים ואין אדם מוקף אלצטו מלמוטה אל"כ מוכרחין למעלה ע"כ צריכין לימוד דניתן רשות לרפאות אלל רשות לרפאות על ידי ענינים דהדין דיהרג ואל יעבור לא ניתן רשות לרפאות וממילא צאם מרפא עצמו צאלו הוא מחש ככופר, דהכל צידי שמים ושצ נהדר לדון אותו על מעשיו שעבר שעבר ע"ז וכהנה משלש עצירות ואל"ש

צברי מר:

שם ה"ח צמל"מ ד"ה וסיכא דמכר וכו' עיי"ש.
והן הן דברי התוס' נפרק כל שעה (דף
כ"א) ד"ה וכל כו' עיי"ש. (נע"ג) ושי' בדברי סופר
הנוחזר (פרק י"ג הלכה ה') מהלכות שנוות גד"ה
למנחם המושטא דמילתא כו' עיי"ש:

שם כוול"ו ד"ה ודע דאחר שכתבנו לשל דלמס
רבינו הגההם בליטורי הנאם איש לוקה כו'
א"ה עי' בדברי הרב המתבר כו' ומדברי תוס' שיש
הרב לא מוכח מידי דמ"ל דבר הלמד מאל איש שכן
אינו לוקה כו' עי"ש. (נע"ג) ולדעת השם מוכח
להיפוך דלקי דהא גאס קאי גאס שכן לאל לאל
לכוונת שכן שכיח לוקה עי"ש וכ"כ במשך ש"ס
מולל מאס (סיעת ק')

שם נחל"ו ו"ה ודע כי דנ"ה חסד חסד חסד
כדרך אכילה. (נח"ו) לא ידעתי כמות חסד
ז"ל דהא חסד נ"ה חסד נח"ו חסד נח"ו
כדרך אכילה כדלמדין נח"ו חסד לא ידעתי
אכילה נח"ו חסד, חסד חסד חסד חסד חסד
דקיינו"ל לא חסד חסד חסד חסד חסד חסד
לומר נח"ו חסד חסד חסד חסד חסד חסד
חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד
חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד
חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד

כל היום נחשזנו כלאן טצחה. (נע"ג) יש לעיין צזה
הלל חיתל צגורל גיטין (דף כ"ז ע"ב) דפליגי על
חזיה ענין קלי קרל הזה ריא"ש, ולחיתיוול ר"ח
ולאורי צוותיתל תנל מועשה צד' מולול ילדים וילדות
שנצנו לקלון כו' חף הם קפלו לתוך הים ועליהם
הכתוב לאור כי עליך הורגנו וגו', ורצ יהודה לאור
זו חשה וצנעה צניה כו' ריב"ל לאור זו מילה, רשב"ל
לאור חלו ת"ח כו', רצ נחמן צר יחק לאור חלו ת"ח
שמויתין עמוון על דצרי תורה עיי"ש, ונוכל הני
חמוראים נראה דקרא הזה קלי על ווי שהדין יעצור
ואל יהרג דהילדים וילדות קפלו לתוך הים וחצלו
צעמוון וכן חנוס של שצעה צניה שעלתה על הגג וכן
חינך ועליהם נלאור הקרא כי עליך הורגנו ועי'
והר"ס שיף שכתב נושוס דלל כתיו נהרגנו חלל
כתיו הורגנו ונשווע כחילו הורגין חת עצמויו לזה
דרש נור על שקפלו לתוך הים וזה על חנוס שעלתה
על הגג ונפלה וכן חינך עיי"ש, חלל רציו הרנוצ"ס
שכתב קרא הזה על חינך של דין ווי שיהרג ואל יעצור
לא שייך הורגנו חלל נהרגנו ול"ע:

שם, ועליהם נאמר אספו לי חסידי כורתי צרתי
עלי זבח. (נע"ג) עי' סנהדרין (דף ק"י
ע"ב) עלי זבח אלו חכמה וישראל ועזרי' שומרו עמון
לתוך כבשן האש, עלי זבח ר"ע וחזיריו שומרו עמון
לשחיטה על דברי תורה, ויש לעיין לעיל אמרינן
בגמרא (דף ק"ח ע"א) דור המדבר אין להם חלק
לעוה"צ ואין עמודין צדין שנאמר במדבר הזה יתנו
ושם ימותו דברי ר"ע, ר' אליעזר אומר עליהם הוא
אומר אספו לי חסידי כורתי צרתי עלי זבח עיי"ש,
וועתה וואי יאמר ר' אליעזר על חכמי' מישאל ועזרי',
ונראה לאפשר דזו הפירוש ונה שכתב המדרש רבה
חושך זו וועשיהם של רשעים אור זו וועשיהם של
צדיקים ואינו יודע באזהו מהן חפץ הקצ"ה אם
בועשיהם של רשעים או של צדיקים ומוקשה, אבל
לדבריו דאם גם על דור המדבר נאמר פסוק הזה
שאוורים על קדושים כיון שנתקדש שמו יתצרך גם
על ידי עוברי רצונו ונאמר אספו לי חסידי כורתי
צרתי עלי זבח מוכן דברי המדרש ויש להאריך בזה;

שם ה"ה, נשים שאמרו להם עכו"ם תנו לנו אחת וזכן ונטמא אותה ואם לאו נטמא את כלכן יטמא כולן ואל יווסרו להם נפש אחת וישראל, וכתב הכ"ו ולא דנוי לנוה שאמרו שאם היתה כבר של תרומה טמאה יווסרו אותה ולא יטמאו את כל הככרות של תרומה דכבר תרומה טמאה שאני דטמא הוא לגמרי ומה יוסיף עוד זה ונשא"כ בזה צללה עצמה פעם אחת כו' עיי"ש. (נע"ג) לענ"ד נראה דהיינו וזה שאמרו צירושלנוי עלה ומיתיתיו הנ"ל לא

שם נחל"ו ד"ה עוד כתב התוס' נפרק כל שעה
 כי לפי הגמלה דתוס' ס"ל דכל שלא כד"ה
 גרי למחרי כל עיר"ס. (נע"ג) והיינו אף בע"ז

חיד יוא קאס לערנער יז דאס זינדעל וואס
 ווארעט יז לערנע דאס גאנצע דאס דאס דאס
 קאדעס וואס וואס וואס וואס וואס וואס
 וואס וואס וואס וואס וואס וואס וואס
 וואס וואס וואס וואס וואס וואס וואס
 וואס וואס וואס וואס וואס וואס וואס

שם ה"ז, המורה חפילו לנו חזקתו כי יתן המורה
עני הקדש דרך המעשה לומר, למעלה
חפילו נפחות ויטה פדוניה ע"י חזקת חזקת
כ"ז ע"ה) ד"ה חלל הכ"ע מביטלו בעני הקדש ויטה
ללקי ויטוס היז נעשילה נחלמה וי"ל חלל חזקת
חלל לחי דחיתנהו נפחות חזקת ע"ה

שם ה"ט, כל השמות המעורים נאמרים קודם כי
כל השמות המעורים נאמרים נאמרים קודם כי
(נע"ג) ע"י תשובת רד"ז ח"א ללשונות הרמב"ם
(סיוע"ס"ז) אם שמות ההויה בכלל או לא כי דבין
דסתם הרמב"ם דשמות נאמרים קודם נאמרים דכולן
קודם הוא ונאמרים קודם נאמרים עיי"ש:

שם, כל שלמה האמור נסיר הסירים קודם והרי הוא כשאר כנויין חזן וזה האלף לך שלמה. (כע"ג) עי' שו"ת הרדב"ז ח"א ללשונות הרענ"ס (סי' ד') לנאלי הלכתא והרי שאר הכנויין נותר למחקן עיי"ש:

פ"ט ה"ד, וכן אם עקר דבר ודברים שלמדנו ופי
השמועה או שאמר צדין כו' שהדין כך הוא
הלכה כדברי כו' עיי"ש (נע"ג) עי' חל"מ (פרק
עית והלכות אישות ה"ו) בסופו עיי"ש:

ע"י ה"ה, נניא כו' ואסור לנסותו יותר מודאי ולא
 נהיה הולכים ומונסים לעולם שחמור לא
 תנסו את ה' כו' אלא ויחזק שודע שזו נניא יאמרו
 ידעו כי ה' נקדנם ולא יסדרו ולא יתנו אחרים.
 (ע"ג) עי' סו"ג שכתב דעיקר אסרת לאו דלא
 תנסו להזהיר שלא יאמר אדם אעפ"י מזה וארש
 אם אחר כך או לא עי"ג, וסרמ"ן על סתורם כולל
 זני פירושים נפירות הכתוב עי"ג, ובאמת נמנה
 תענית (דף ט') ונזכר מפורש דלא קאי על נניא
 אלא כוונת השמעת התורה דמפורש כאשר נקיים
 ג', ואולי נצייל דכתב לא תנסו את דסו"ל לכתוב
 לא תנסו השם ויודעת את לרבות גם נניא אמת,
 יש לעיין בזה דאולי כאשר נקיים קאי על מה שנסו
 ושה רבינו א"כ עיקר הקרא קאי על נניא ה', יש
 העיר בזה שכתב סרמ"ס ואסור לנסות יותר
 מודאי אחר שיעור יש בזה שנקרא מודאי, ואם הפירוש
 נדום שמוחזק הלא אזי נודאי מותר לנסותו, ואחר

פ"ו ד"א, כל המאזכר שם מן השמות הקדושים
הטהורים שנקראו בהם הקצ"ה לוקה מן
התורה. (נע"ג) עי' מ"ש הכ"י יו"ד (ס' רע"ו)
ד"ה וכתב הר"ש שהציא בשם הרשנ"ץ ח"א (ס'
קע"ז) נכתב שם אלהים אחרים לשם קדושת השם
אין צדך כלום משום דהוי כמקריב צעלי ומומין דלא
חלה עליהם קדושה עיי"ש, וכן באמת הוא הדין
צעשה לנו אלהים, וכן חלה אלהיך ישראל, חלה
כסף, חלה ומסיכה, חלה נחור, למה גנבת את חלה,
אל נכר, אל זר, לא תשתחוה לאלהיהם איננו קדש
ומותר לנחקם, ואפילו אלהים שפירושו דין כגון
עד האלהים יצא דבר שניהם אשר ירשיעון אלהים
מותר לנחקן וגם אפילו אם קדשן לא חלה על זה
שם קדושה, ויש לעיין בזה ואין כאן מקומו, ואולי
כוון בלשוננו הרמז"ס השמות הקדושים הטהורים
שנקראו בהם הקצ"ה אצל אלו שאינם טהורים ולא
נקראו בהם את הקצ"ה אזי מותר לנחקם, ואולי יש
איסור לכוון לשם קדושה וצ"ע:

שם ה"ב, כל המוחק אפילו אות אחת ומשצעה אלו לוקה. (נע"ג) עי' תשובת עבודת הגרשוני (סי' ז"ה) צידדון סופר שהיה צריך לכתוב חלקים וכתב חלקיכם, העלה לעשות מהכפ כפופה ונ' סתוומה, דזה רשאי דוועלה הכפ צקדושה דנתחילה היתה מהנטפלים ועכשיו היא שרשית, ולאחר זה אין שייכות להו"ם סתוומה האחרונה לקרותו עוד עם השם ויותר למוחקו, הגם דיז לפקפק קצת דע"י תיקון הכפ לעשות ונ' סתוומה ווועליתה אנו גורמים להו"ם סתוומה האחרונה שלא תהי' נטפלת עוד לשם ונ"ו עדיף תיקון זה ומשאר תיקונים עיי"ש, אצל עי' בלבוש יו"ד (סי' רע"ג) שכתב הכותב יהודא ולא נתן צו דלת ותלה ד' לוועלה דלא היה כוונתו לכתוב השם כו' עיי"ש, ומשנע דאם היה כוונתו לכתוב השם אסור לתלות הד' לוועלה דעיי"ז דקוראים התיבה יהודא הוי כוונתו את השם, וגראה שכן הבין האליהו רבה באר"ח (סי' קו"ג ס"ג) עיי"ש, ועי' תשובת הנ"ח (סי' קי"ג) עיי"ש:

שם ד"ו, כלי שהיה שם כתב עליו קולץ את ווקוס
השם וגונו. (נע"ג) אם נוואל על הכתלים
של צית הכנסת ציורים שונות שאינם נוחקים אם
יותר לסוד אותן השמות עי' שר"ת פנו"א (סי'
ו"ה) שדן צזה, ולכאורה יש ללמוד וווה דאיתא
בסופה (דף ל"ה) שכתבו ישראל את התורה צע'
לשון על האזנים וסדו צסיד עיי"ש ואיך עברו על
איסור וחייתק שם ע"כ ראי' ונוכחת שאין איסור
בהעברת סיד, ואולי יש לחלק דדוקא צאם יכולים
להסיר הסיד צקל אזי וותר לא כן אם ע"י שונים

חֲדוּשֵׁי רַבִּי חֲגִיחוֹת עַל הַרְמֵב"ם עֲקִיבָא אִיגֵר

הֵינן זָדֵק שִׁיחָא הֵן שֶׁלךְ זָדֵק עֵי"ש, וְהַכֹּל זְנוּדוֹת
אִיירֵי הַרְמוֹנִים וְזִרְזוֹר:

פ"ג ה"א, בִּלְחֵנוֹ אֵע"ג דְּזַפְרָ"ק דְּנִדְרִים (דף יוד)
כ"ו עֵי"ש. (נע"ג) ע' תְּשׁוּבָה הַרְצָנָא
(אֶלֶף רַנ"ה סִימָן תִּל"א) שְׁנֵשָׁל ע"ז עֵי"ש:

שם ה"ג, הַמְנִיחַ עֲמוֹנוֹ עַל פִּי הַרְפּוּלָה כ"ו. (נע"ג)
כֹּל עֲנִיִּים אֵלּוֹ נִתְצָרָה זְשׁוּמָה פְּרָקִים
לְהַרְמוֹנִים (פְּרָק ה') עֵי"ש:

פ"ד ה"א, לֹא יֵאָכֵל אֶלֶף כְּשֶׁהוּא רַעַז וְלֹא יִשְׁתֶּה
אֶלֶף כְּשֶׁהוּא זֶמֶל וְלֹא יִשְׁתֶּה נִקְצִי אֶפִּילוֹ רַגַע
אֶחָד. (נע"ג) ע' זִרְכּוֹת (דף ס"ז ע"ז) עַד דְּכַפְנָת
אֶכּוֹל וְכִתְצֵה רַש"י שֶׁאִם תִּשְׁתֶּה תִּעְצֹר וְנוֹנֵךְ תִּלּוֹת
הַמֵּאכֵל וְאִין הַמֵּאכֵל וְנוֹעִיל, עַד דְּזִכִּית שְׁתִּי עַד
דְּרִתְחָא קִדְרָךְ שְׁפּוֹךְ קוֹדֵם שְׁתַּטֵּן וְשֶׁל הוּא זֶה
כְּשֶׁאִתָּה לְרִיךְ לִנְקִיץ שְׁפּוֹךְ וְלֹא תִשְׁתֶּה אֶתֶם עֵי"ש:

שם ה"ב, וְלֹא יֵאָכֵל עַד שִׁזְדַּק עֲמוֹנוֹ יִפֶּה יִפֶּה
שִׁמְחָא יִה' לְרִיךְ לִנְקִיץ. (נע"ג) זִרְכּוֹת (דף
כ"ג ע"ז) ת"ר הַרְוָה לִיכְנוֹס לְסַעֲוֹת קִנְעָה וְהִלָּךְ
עֲשֶׂה פַעֲמוֹס אֶרְצֵה אִינוֹת אִו אֶרְצֵה פַעֲמוֹס עֲשֶׂה
אִינוֹת וִיפְנֶה וְאַחֵר כֵּךְ נִכְסֵם:

שם ה"ט, כֹּל אֵלּוֹ וְנִאֲכָלִים רַעִים הֵם אִין רִאִיו לֹאֲדֵם
לִאֲכּוֹל וְנִאֲלֹ אֶלֶף וְנִעַט עַד וְנִאֲד וְזִינוֹת
הַגְּשׁוּמִים, אֶלֶף זִינוֹת הַחֲמוּה לֹא יֵאָכֵל וְהֵן כֻּלָּם.
(נע"ג) ע' עִירוֹצִין (דף כ"ו ע"א) כֹּחֵן זִינוֹת
הַחֲמוּה כֹּחֵן זִינוֹת הַגְּשׁוּמִים, גִּם ע' גִּיטִין (דף ע'
ע"ז) הַגְּדוּגִיּוֹת וְכִשּׁוֹת שֶׁלֹּא זְנוּמָה תִּנָּח כִּשֶׁם שְׁקִישָׁה
שֶׁלֹּא זְנוּמָה כֵּךְ יִפֶּה זְנוּמָה אִנוֹר רַב פִּפְא זְנוּמָה תִּנּוּחַ
שֶׁלֹּא זְנוּמָה טַנְתָּ יוֹנוֹי נִיסָן וְיוֹנוֹי תִּשְׁרִי לֹא וְנִעֲלוֹ וְלֹא
קָשׁוֹ עֵי"ש, גִּם ע' זִרְכּוֹת (דף נ"ו ע"א) אִנוֹר רַב
מִרִּי אִנוֹר ר' יוֹחָנָן הַרְגִּיל זַעֲדָשִׁים אֶחָת לְשָׁלִשִׁים יוֹם
וְנוֹנֵעַ אֶסְכְּרָה וְנִתּוֹךְ בִּיתוֹ אֶלֶף כֹּל יוֹנוֹא לֹא וְנ"ט
וְשׁוֹם דְּקִישָׁה לְרִית הַפֶּה, וְאִנוֹר רַב וְנִיר א"ר יוֹחָנָן
הַרְגִּיל בְּחִרְדָּל אֶחָת לְשָׁלִשִׁים יוֹם וְנוֹנֵעַ חֲלָאִים וְנִתּוֹךְ
בִּיתוֹ אֶלֶף כֹּל יוֹנוֹא לֹא וְנ"ט וְשׁוֹם דְּקִישָׁה לְחֻלְשָׁה
וְע' רַש"י שֶׁם:

פ"ו ה"ג, וְהַנּוֹתְכַד זְקִלּוֹן חֲצִירוֹ אִין לוֹ חֶלֶק לַעֲוֶה"ז.
(נע"ג) ע' כ"ו (פ"ג וְהֵל' תְּשׁוּבָה הַלְכָה
י"ד) שְׁכִתְצֵה וְנוֹה שְׁנוֹנָה רַבִּינוֹ קוֹרָא לְחֲצִירוֹ זְכִינּוֹ
וְנִתְכַד זְקִלּוֹן חֲצִירוֹ, לֹא יִדְעִתִּי וְנוֹקֵם שֶׁזֶּה יִאֲנוֹרוֹ
שֶׁאִין לְהֵם חֶלֶק לַעֲוֶה"ז רַק זְנוּגִילָה (דף כ"ח ע"א)
אִנוֹרוֹ שֶׁאִנוֹר ר' נַחוּמִיא בֶן הַקֵּנָה אֶחָד וְהַדְּזָרִים
שֶׁבְּזִילֵם הָאֶרֶץ יוֹנִים הוּא שֶׁלֹּא נִתְכַד זְקִלּוֹן חֲצִירוֹ
וְר"ג אִנוֹר וְהַדְּזָרִים שֶׁבְּזִילֵם הָאֶרֶץ יוֹנִים הוּא

שְׁמוֹחָק אִינוֹ שִׁיעוֹר זֶה, אִוֹלֵם נִסְהַמ"ז (ס"ד) כִּתְצֵה
שֶׁם סֵתֵם שֶׁלֹּא לְנִסּוֹת, וְלֹא כֹאֲנוֹר יוֹתֵר וְנִדְלִי וְנ"ע:

הַלְכוֹת דְּעוֹת

פ"א ה"ו, וְעַל דֶּרֶךְ זֶה קִרְאוּ הַנְּצִיחִים לְקַחֵל כֹּכֵל
אֶתֶן הַכְּנוּיִים. (נע"ג) מִנְּחֹלֶה בְּאֶרְצוֹהָ
זְמוּרָה (פְּרָק כ"ד) וִיפֶה הַסְּצִיר עֵי"ש:

פ"ב ה"ג, וְיֵשׁ דְּעוֹת שֶׁאִסּוּר לוֹ לֹאֲדֵם לְנִהוּג זֶהן
זְנוּנוּתִית אֶלֶף יִתְרַחֵק מִן הַקֵּנָה הָאֶחָד עַד
קֵנָה הָאֶחָד, וְהוּא גּוֹנֵה לֹא שֶׁאִין דֶּרֶךְ הַטּוֹבָה שִׁיחָא
אֲדֵם עֲנִיו בִּלְבָד אֶלֶף שִׁיחָא שְׁפֵל רוּחַ וְתִהְיֶה רוּחוֹ
נִמּוּכָה לְמַאֲד. (נע"ג) ע' פַּהֲמ"ש לְהַרְמוֹנִים צ"ד
לְזִנּוֹת, וְע' שִׁנָּת (דף ק"ד ע"א) נִאֲמוֹן כְּפּוֹף וְנִאֲמוֹן
פִּשּׁוֹת וְכִתְצֵה רַש"י נִאֲמוֹן כְּפּוֹף אֲדֵם כִּשֶׁר לְרִיךְ לִהְיוֹת
כְּפּוֹף וְעֲנִיו וְסוּפוֹ לִהְיוֹת פִּשּׁוֹת וְחֻקּוֹף לַעֲוֹלָם הַבָּא,
וְנִמְהַרֵּשׁ אֲלֵם הוֹסִיף לֵךְ כְּפִיפֶה עַל כְּפִיפֶתוֹ לַעֲנִין
עֲנִיו לְמַטָּה וְע"ד שֶׁאִמְרוּ מֵאֲד מֵאֲד הוּא שְׁפֵל רוּחַ
בִּלְשׁוֹן כְּפּוֹל עֵי"ש, וְנִמְהַרֵּשׁ רַבָּה (פְּרָשָׁה א') דְּמוֹשׁוּעַ
שֶׁם דְּקִלִּי עַל הַקֵּנָה וְנִמְשֶׁה רַבִּינוֹ עֵי"ש:

שם, וְנִעֲלִי כַעֲס אִין חִייהֶם חִיִּים לְפִיכֵךְ זֶוּ לְהִתְרַחֵק
מִן הַכַּעֲס עַד שִׁנְהִיג עֲמוֹנוֹ שֶׁלֹּא יִרְגִּישׁ אֶפִּילוֹ
לְזִדְרִים הַמְּכַעֲסִים חֹו הִיא הַדֶּרֶךְ הַטּוֹבָה. (נע"ג)
ע' פִּסְחִים (דף ק"ג ע"ז) שְׁלֵשָׁה הַקֵּנָה אֶוֹהֵבֵן
מִי שֶׁאִינוֹ כּוֹעֵם וְנִי שֶׁאִינוֹ מוֹשְׁתַּכֵּר וְנִי שֶׁאִינוֹ מוֹעֲמִיד
עַל מְדוּתִיו, עוֹד שֶׁם תִּנּוֹ רַבִּנָּן שְׁלֵשָׁה חִייהֶן אִינֵם
חִיִּים הַרְחֲמִינוּ וְהִתְחַנְּנוּ וְאִנִּי הַדַּעַת עֵי"ש וְנִתְחַס'
ד"ה שְׁלֵשָׁה כ"ו תִּימָה דְּזִנִּיָּה (דף ל"ז ע"א) תִּינָא
ג' חִייהֶן אִינֵם חִיִּים הַמְּלַפֶּה לְשִׁלְחָן חֲצִירוֹ וְנִי שֶׁאִתָּה
מוֹשֶׁלֶת עֲלֵיו וְנִי שִׁסּוּרִין מוֹשֶׁלִּין בְּגוֹפּוֹ וְאִמְחִי לֹא
לֹא מִנו לְכּוֹלֶהוּ כ"ו עֵי"ש:

שם ה"ו, אִסּוּר לֹאֲדֵם לְהַנְהִיג עֲמוֹנוֹ זְדִדְרִי חֲלָקוֹת
וּפִיתִיו וְלֹא יִה' אֶחָד צִפֶּה וְאֶחָד בִּלְבָד אֶלֶף
תּוֹכּוֹ כִּבְרוֹ. (נע"ג) ע' פִּסְחִים (דף ק"ג ע"ז)
שְׁלֵשָׁה הַקֵּנָה שׁוֹנָן הַמְּדַבֵּר אֶחָד צִפֶּה וְאֶחָד בִּלְבָד,
וְהַיּוֹדֵעַ עֲדוֹת לְחֲצִירוֹ וְאִינוֹ מוֹעִיד לוֹ, וְהַרְוָה דְּבַר
עֲרוּה יִחִידִי וְנוֹעִיד לוֹ עֵי"ש, וְהֵא דְּאִתָּא צְנ"ו (דף
מ"ט ע"א) אִנוֹר אֲנִי הוּא שֶׁלֹּא יִדְבַר אֶחָד צִפֶּה
וְאֶחָד בִּלְבָד וְהוּא דְּכִתְיָה הֵן שֶׁלךְ זָדֵק וְלֹא שֶׁלךְ זָדֵק
הֵינּוּ זְנוּנִי אִינוֹנוֹת בְּקִינָן וְכִדּוּמָה וּפְרִיעֶת זַע"ח
ע' כְּתוּבָת (דף פ"ו ע"א) פְּרִיעֶת זַע"ח מוֹזָה כִּתְצֵה
רַש"י מוֹזָה עֲלֵיו לְפִרְעוֹ חוֹנוֹ וְלִאֲמוֹת דְּבָרֵיו דְּכִתְיָה

ונה אומר לא גדול ולא גדולה ולא הגדול אלא גדולות
יכרת ה' כל שפתי חלקות לשון מדברת גדולות עיי"ש:

שלא קרא לחזירו בכניו עיי"ש, ואולי האריך ימים
הכוונה לעוה"ב, ליום שכולו ארוך:

הלכות תלמוד תורה

פ"א ה"ב, כשם שחייב אדם ללמוד את בנו כך
הוא חייב ללמוד את בן בנו שנאמר והודעתם
לבניך ולבני בניך. (נע"ג) עי' כ"מ ואפשר לומר
לדעת רבינו גם לבן בנו חייב לשכור מלמד, ובן בן
בנו כ"ל פשוט דקודם לבן חזירו דנקט בן בנו והה"ד
לבן בן בנו, ועי' סמ"ק שכתב על דבריו דליתא דהא
מבאר בפ"ק דקידושין עד היכן חייב ללמדו כזולת
בן דן וכתב רש"י עד כמה דורות עיי"ש:

שם ככ"מ, ולא הוי מצי למכתב והודעתם לזרעך
דהו"ל בנות בכלל. (נע"ג) עי' שו"ת מעשה
חייא בתשונה (ס' י"ג) דספוקי מספקא לי' בזה
ועי' בס' קרבן אשה שהביא דבריהם עיי"ש:

שם ה"ג, וחייב לשכור מלמד לבנו ללמדו ואינו חייב
ללמד בן חזירו אלא בחנם. (נע"ג) עי' להם
משנה זה לא מלאתי מפורש, ומהרי"ק כתב דמסביר
ידע ליה שכתב ומשמע ליה להרמב"ם דכיון דמותר
ליטול שכר על המקרא א"כ חייב ללמדו בשכר עיי"ש:

שם ה"ג, אשה שלמדה תורה יש לה שכר אצל
אינו כשכר האיש, מפני שלא נאטות ואע"פ
שיש לה שכר לזו חכמים שלא ילמוד את בתו תורה,
עי' כ"מ סוטה פרק ה' נוטל פלוגתא דבן עזאי ור'
אליעזר ופסק כר"א. (נע"ג) ועי' בחגיגה (דף ג'
ע"א) תוס' ד"ה נשים לשמוע אומר צירושלמי דלא
בבן עזאי דאמר חייב אדם ללמוד לבתו תורה עיי"ש:

פ"ג ה"ב, אמרו חכמים מותר ת"ח קודם לכהן
גדול עם הארץ שנאמר יקרה היא מפנינים.
(נע"ג) דהכתיב היא מפנינים, ודרשין מהכתיב
דיקרה התורה וכה"ג שנכנס לפני ולפנים, משני
פנים והוה מפנינים, סוטה (דף ד' ע"ג) הוריות
(דף י"ג ע"א):

שם ה"ג, אין לך מנחה בכל המנחות כולן שהיא
שקולה כנגד תלמוד תורה, אלא תלמוד תורה
כנגד כל המנחות. (נע"ג) דזהו דרשין מסיפא דקרא
יקרה היא מפנינים וכל חפציה לא ישוה בה, עי'
ירושלמי (פ"א דפאה דף ד' ע"א) ות"ת רבי זכריה
ור' חייא דכפר דחומין חד אמר אפילו כל העולם

שם ה"ג, הרואה חזירו שחטא או שהלך בדרך לא
טובה מנחה להחזירו למוטב ולהודיעו שהוא
חוטא. (נע"ג) עי' סנהדרין (דף ע"ה ע"א) צריש
העמוד ואם איתא דבן נח הזהיר על קדושת השם לא
נימא ליה לך לשלום דמשמע דהודה לו נהי דלהוכיחו
לא ה' מנחה דהוכה תוכיה את עמיתך כתיב
(ויקרא י"ט) ולא גר תושב עיי"ש:

שם, ואם הלך בדרך לא טובה. (נע"ג) עי' צרכות
(דף ל"א) אומר ר' אלעזר ויכאן לרואה
בחזירו דבר שאינו הגון צריך להוכיחו, ובתוס' דבר
שאינו הגון פירוש אע"ג דליכא איסורא דאורייתא
דאי ליכא איסורא דא' פשיטא הוכיח תוכיה כתיב
עיי"ש, צריך לומר גם אם אינו איסור דרבנן, דהא
באיסור דרבנן יש חיוב תוכחה וצ"ע:

פ"ז ה"ב, אצל בעל לשון הרע זה שיושב ואומר כך
וכך עשה פלוני וכך וכך היו אצותיו כו'
ואומר דברים של גנאי ע"ז אומר הכתוב יכרת ה' כל
שפתי חלקו לשון מדברת גדולות, וכתב הראש"ד א"א
לא אלא קשה הראשון וכן השני שהראשון הוא תליתאי
והורג נפשות והשני תנין ואינו הורג אלא את עצמו,
והכ"מ האריך צפונתא דהרמב"ם והראש"ד. (נע"ג)
עי' תש"ו רד"ז חלק א' בלשונותיו של הרמב"ם (ס' י'
א') שכתב וז"ל והנכון אצלי לפי שהשני חוטא ולא
לו ואין לו בזה הנאה כלל ולפיכך אומר הרב יש עון
גדול מזה דאלו הראשון טוען דברים מזה לזה לאיזהו
תגמול או גדולה שהרי דואג האדמוני היה מוקה
משאלו גדולה וכבוד על רכילותו ועליו אומר דוד
מה תתהלל צרעה הגבור אצל בעל לשה"ר יותר גדול
כיון שאין לו הנאה שאלו מה יתרון לבעל הלשון ע"ש:

שם ה"ג, אמרו חכמים שלש עצירות נפרעין מן
האדם צעוה"ז ואין לו חלק לעוה"ב, ע"ז
ג"ע ופ"ד, ולשה"ר כנגד כולם, עי' הגהות
ווימוניות בכולהו נאמר גדולה, ע"ז חטא העם הזה
חטאה גדולה, שפ"ד גדול עוני, ג"ע הרעה הגדולה,
ובלשון הרע מדברת גדולות עיי"ש. (נע"ג) עי'
ירושלמי פרק קמא דפאה וכנגדן ארבעה דברים
שהן נפרעין מן האדם צעוה"ז והקרן קיימת לו
לעוה"ב ואלו הן ע"ז ג"ע שפ"ד ולשון הרע כנגד
כולן, ע"ז וניין הכרת תכרת הנפש ההוא עונה
בה מה ת"ל עונה בה וילמוד שהנפש נכרתת ועונה
בה וכתבי אלא חטאה גדולה, ג"ע וניין ואיך אעשה
הרעה הגדולה, ש"ד גדול עוני ונשוא, אצל לשה"ר

כולו אינו שווה לדבר אחד של תורה, וחד אמר אפילו כל מצותיה של תורה אינן שוות לדבר אחד מן התורה, רבי תנחומא ורבי יוסי זן זמרא חד אמר כהדא וחד אמר כהדא ר' אבא זאב זאב רב אחא כתוב אחד אומר וכל חפצים לא ישוו זה וכתוב אחד אומר וכל חפץ לא ישוו זה חפצים אלו חפצים טובות ומרגלות חפץ אלו ד"ת דכתיב כי נאלה חפצתי נאום ה' עיי"ש:

שם ה"ג, אמרו חכמים אין רנה של תורה אלא זלילה שנאמר קומי רוני זלילה וכל העוסק בתורה זלילה חוט של חסד נמשך עליו זיוס. (נע"ג) עי' מדרש שיר השירים (פרשה ה') ראשו כתם פז ר' יוחנן ור' שמעון זן לקיש ר' יוחנן אמר אין גרנה של תורה אלא זלילה מאי טעם ותקם צעוד לילה, וכתב (איכה ז') קומי רוני זלילה, ר' שמעון אמר זיוס וזלילה על שם שנאמר והגית בו יומם ולילה, אמר ריש לקיש יפה למדני ר' יוחנן שאין גרנה של תורה אלא זלילה, ארש"ל כד הוינא לעי דאורייתא ציממא זלילה הוה מנהרא לי דכתיב והגית בו יומם ולילה:

פ"ו ה"ד, על עשרים וארבעה דברים מנדין את האדם זין איש זין אשה א' המוצא את החכם ואפילו לאחר מותו כו', י"א) המחלל יו"ט שני של גלויות אע"פ שהוא מנהג עיי"ש. (נע"ג) וזלח"מ ולכאורה היינו מזלזל דבר אחד מדברי סופרים, ולכך כתב אע"פ שהוא מנהג כלומר פחות מדברי סופרים, וכמו דליתא הזהירו צמנהג אבותיכם צדיכם עיי"ש, ועי' רמז"ס הלכות יו"ט (פ"י הלכה י"ד) אצל היום שזני ארץ ישראל סומכין על החשבון ומקדשין עליו אין יו"ט שני להסתלק מן הספק אלא מנהג בלד עיי"ש:

פ"ו ה"ב, מי שנידוהו בחלום אפילו ידע מי נידוהו צריך עשרה, ואם לא מלא טורח אחריהם עד פרסא כו' עיי"ש. (נע"ג) עי' כ"מ שכתב ז"ע מנין לו כו' ודחק עצמו צוה עיי"ש, עי' שאלות ונראשית פרשת וקחן שאלתא דאילו מאן דחזא בחילומיה דנשמתין לי צריך צי' עשרה דתנו הילכתא דשרו ליה כו' וצריך למיטרח עד פרסא כו' עיי"ש, ועי' חולין (דף קכ"ז ע"ב) אומר רבי אבהו משום דר"ל לגזל ולתפילה ולנטילת ידים ארבעת מילין, אומר רב נחמן בר יצחק אינו אומר וארבעי אומר זה וחדא מנייהו עבודה עיי"ש, ונשום זה הכ"מ כתב מלל הא כיון דחשבינן כל עד פרסא ולא חשבינן הא, ובאותות יש לעיין למה לא חשיב גס הנידוהו בחלום לחזור עד פרסא וי"ל:

שם ה"ג זכ"מ, כתב הרי"ש זאס הראש"ד אע"פ שאמרו הרב שמחל על כבודו כבודו מחול היינו מידי דלית צי' זיוון, אצל על זיונו אינו יכול למחול אדרבה אסור לו למחול. (נע"ג) וכן מוכח דעת הרא"ש זכ"מ (דף ל"ב) ועי' צטו"א וגיילה (דף כ"ד) ד"ה א"ת משיאי עיי"ש:

שם זכ"מ זסוף דבריו, שת"ח צריך שיהי' נוקם ונוטר כנחש עיי"ש. (נע"ג) עי' טו"א (דף כ"ח ע"א) עיי"ש:

שם זלח"מ ד"ה צמד"א, כו' ולא ידעתי כו'. (נע"ג) עי' צזה דבר נחמד צתשו' אורים גדולים צדרשתינו שנסוף הספר דרוש א' לפרשת וישלח ע"ש:

הלכות עכו"ם וחוקותיהם

פ"א ה"ג, וזן ארבעים שנה הכיר אצרהם את צורא. (נע"ג) צוה"ש איתא צזה פלוגתא דר' יוחנן ור"ל רי"ו סובר מ"ח שנה הכיר את צורא ור"ל אמר שלש שנים עיי"ש אצל זן ארבעים שנה לא שמוענו, ונראה שיש טעות המדפיס שהיה כתוב ראשי תיבות מ"ח וסבר המועתיק שכתב מ"ס צוקוס חית שהוא מ' וע"כ כתב המועתיק ארבעים, ומה שנחר הרמז"ס להחליט כרי"ו הפשוט דכלל וקוס שיש פלוגתא זין רי"ו ור"ל ההכרעה כר' יוחנן, אונס יש לעיין ממה דליתא צוה"ש פרשת נח אומר ר"י זכל וקוס שנאמר היה ונתחילתו ועד סופו צדיק היה עיי"ש וזה יש הוכחה דמוזן שלש הכיר את צורא וע"כ הי' צריכין להכריע כר"ל, אצל לפי מ"ש הרמ"ד מוצא זכ"מ הכל ניחא דנהי דכתב הרמז"ס דמ"ח שנה הכיר אצרהם את צורא אין זה הכרעה ואין כאן פלוגתא כלל רק דהתחלה היה זן שלש ולהכרה אונתיית צא כשהיה זן מ"ח:

שם, והיה מהלך וקורא ומוקצן העם מעיר לעיר ומומלכה לממלכה עד שהגיע לארץ כנען. (נע"ג) השגת הראש"ד ותמוה אני שהרי היו שם, שם ועצר איך לא היו מוחין כו' עיי"ש, ואולי כוונת רבינו עד ולא עד זכלל דרק עד שהגיע לכנען היה מוקצן העם וצארץ כנען היה שם ועצר הודיעו אלקות, והנועין זכ"מ יכול לכוון צתחילת דבריו כמ"ש אצל זסוף דבריו של הכ"מ נראה שדרך צדק אחר וז"ע:

שם, וישנ יצחק ונלמד ונוהיר וינחק הודיע ליעקב ומינהו כו'. (נע"ג) עי' גמרא יומא (דף

שיודע רצו ונותכין לנורוד עיי"ש, ולעג"ד יש לעיין
הלל אין וסגיתין צנת קול והארכתי צה נחמ"ל:

שם, והאפיקורסים כו' ואסור לספר עמיהן ולהשיב
עליהן תשובה כלל שנאמר ואל תתירא אל
פתח ביתה. (נע"ג) עי' כ"ו שכתב וי"ש אסור
לספר עמיהם הכי אמרינן בסנהדרין (דף ל"ה ע"ב)
דהא דכתיב אל תען כסיל כחולתו היינו נאפיקורסים
ישראל דפקיר טפי עיי"ש, ועי' תוס' ע"ז (דף י"ז
ע"א) דהקשה צמחי דאמרינן דהרתק מעליה דרבנן
זו מנינות והקשה והא דאמרינן צפרק כל כתיב דכתיב
אמוראי אזלי לצי חזיון להתווכח עמיהם כו' עיי"ש.
ולפי הנ"ל יש לומר דאמוראי הלכו לצי חזיון
להתווכח עם אפיקורסים נכרים והבא נאפיקורסים
מישראל דפקיר טפי אסור לספר עמיהן.

שם ה"ו, אין המגדף חייב סקילה עד שיפרס את
השם המיוחד של ארבע אותיות שהם חתם
דלת נון יוד. (נע"ג) וגרסה לעג"ד שכן דעת תוס'
ע"ז (דף י"ח ע"א) ד"ה הונה כו' משמע שה"ד
מאדני הוא שם כמו י"ה מה' עיי"ש ועי' תוס'
שנועות (דף ל"ה ע"א) ד"ה צפר"ה גרס ח"ד וכן
השם אינו נוחק כו' ושמא משום דאדני שם המיוחד
הוא עיי"ש, אצל דעת רש"י דחייב רק בשם המיוחד
צן ארבע אותיות י"ה כו' שנועות (דף ל"ו ע"א).
ועי' ריטב"א שנועות שם ח"ל דאלמא יוד הא ואלו
הא לזדו נקרא שם המיוחד עיי"ש, ועי' נפישת"ש
להרמז"ס שם שנועות וצמז"ס (פ"ט הלכה ג'
והל' מלכים) צ"ל שצריך את השם צן בשם המיוחד
צין צכינוי צכל לשון חייב מה שאין כן בישראל עיי"ש:

שם צכ"ו, עד שיצרך שם צס מה"מ אמר שמואל
דאמר קרא ונוקצ שם ה' כו' ומאחר שפסק
כאן כההיא דשמואל האיד פסק (צפ"ה מהלכות
מרים) כחכמים. (נע"ג) עי' נספר ח"כ (דף רכ"א)
וזה שהציא שכתב צס' תורת חיים בסנהדרין ותי'
צטוב לפי דרכו עיי"ש:

שם צכ"ו צסוף הלכה זיין, וחכמי לויל טענו צעד
רצנו עכ"ל. (נע"ג) עי' צתורת חיים שכתב
כיון דכתיב ונוקצ שם ד' פרט הכתוב שם ה' דהיינו
שם המיוחד אצל הא דיצרך צס' דנפקא לן מוקרא
דנקצו שם יומות, שם לא כתב שם ה' ויש לעיין צזה:

שם ה"ח, אזהרה של מוגדף מנין שנאמר אלקים לא
תקלל. (נע"ג) עי"כ"ו צפרק ארבע מיתות
(דף ס"ו) גבי מוקלל אציו ואמו ראצ"י אומר אזהרה
למוצרך את השם מנין ת"ל אלקים לא תקלל ואמרינן

כ"ה ע"צ) אמר ר' חמא צרצי חנינא מנימיהן של
אצותינו לא פרשה ישיבה מהם היו צמזרים ישיבה
עמהם כו' אצרהם זקן ויושצ צישיבה יצחק אציו זקן
ויושצ צישיבה אליעזר עצד אצרהם כו' עיי"ש:

שם, חוץ משצט לוי שעמוד צמזית אצות, ומעולם לא
עצד שצט לוי עכו"ם. (נע"ג) עי' רמז"ס
(פי"ג הלכה צ' מהל' איסורי ציהא) מילה היתה
צמזרים שנאמר וכל ערל לא יאכל צו מל איתם
משה רציו שכולם ציטלו צרית מילה צמזרים חוץ
משצט לוי וע"ז נאמר וצריכת ינאורו עיי"ש, ויש לעיין
לפמ"ש צמדרש שיר השירים (פרשה ד') איתא ר'
נחמ' אמר לפי שכל השצטים עצדו ע"ז צמזרים
ושצט ראובן שמעון לוי לא עצדו ע"ז, ולע"ק דיש צזה
סתירה צמדרשי חז"ל:

פ"ב ה"ב, צונו הקצ"ה שלא לקרות צאותן הספרים
כלל ולא נהרר צה. (נע"ג) עי' צספר צאר
שצע סנהדרין (דף כ"ה) וזה שהאריך צזה:

שם, ואפילו להסתכל צדמות הנורה אסור שנאמר אל
תפנו אל האלילים. (נע"ג) עי' שצת (דף
קמ"ט) וצרה"ש שם דיש איסור להסתכל צעשוי
לע"ז אע"פ שעדיין לא נעצדה והיכי דעשוי לנוי יש
צזה פלוגתא שיטת רש"י ור"ן דאסור ולדעת הרא"ש
אין איסור ועי' תוס' ע"ז (דף כ' ע"א) ד"ה ה"ג
כו' עיי"ש:

שם ה"ג, ונאמר צה ולא תתורו אחרי לצצכס ואחרי
עיניכס כו' כך אמרו חכמים אחרי לצצכס
זו מנינות ואחרי עיניכס זו צנות ולאו זה אע"פ שהוא
גורם לאדם לטרדו מן העולם הצא אין צו מלקות.
(נע"ג) כתב הכ"ו וישום דלא תתורו אחרי לצצכס
הוי לאו שאין צו מועשה ושו"ה אין לוקה עיי"ש,
ואולי צכגון לאו זה שגורם לאדם לטרדו מן העולם
הצא אי אפשר שיתכפר צמלקות ואפילו אם הפירוש
צשאר לאוין שאין צו מלקות היינו שהוא קיל שאינו
חייב מלקות אצל הכא ודאי יש לפרש שאינו די
צעונש מלקות להעציר את עצירות הלאו דלא תתורו
שנשתרש כל כך עד שטרדו וחמור משאר לאוין שאין
צזה מלקות, וע"כ צריכין להיות זהיר וצריז להרחיק
מכיעור הזה ולשמור הלצ והעין להשתמש רק צקדושת
התורה והמוצה:

שם ה"ה, ואין מוקצלים אותם צתשובה לעולם
שנאמר כל צחיה לא יצובון ולא ישיגו אצרות
חיים. (נע"ג) כתב הכ"ו דלמוד מוצמרינן ששמע
מאחורי הפרגוד שצו צנים שצצים חוץ מאלישע

(דף ל"ג ע"ג) ונספר עדות ציהוסף חלק ז' (דף ק"י) ועי' מ"ש נספר ח"כ (דף רכ"א), גם מה שהציא דברי תוס' וציאור הענין עיי"ש:

שם ה"ח, פרטופות המקלחות מים צפני ע"ז לא יניח פיו על פיהם וישהה מופני שגרה כמנשק לע"ז. (נע"ג) ולכאורה נראה וזה דדוקא אם הפרטופות עומדות לפני ע"ז אזל אם הם עומדים צפני ענמם ומקלחים מים אין איסור להניח פיו על פיהם ולשתות כיון דסתם פרטופים איננו ע"ז ולא שייך חשדא ורק אם הפרטופים עומדים לפני ע"ז אזי איסור, ויש לעיין עוד צזה אם אמרי' בגמרא מעין המושך לפני ע"ז לא יסוח וישהה מופני שגרה כמשתחוה לע"ז ה"כ כן אזל אי משום זה גבי שתי כתב הר"ן דמשום אי' מראית עין היכי דיש חשש סכנה יש להתיר עיי"ש וגבי דנשגש עזירות יהרג ואל יעצור אזל צאם הוא רק אי' מראית עין איננו נכנס בכלל זה ול"ע עוד צכל הסוגיא דש"ס ולצרר צזה:

שם ה"ט, העושה ע"ז לעצמו אע"פ שלא עשה צידו ולא עצדה לוקה. (נע"ג) עי' לחם משנה שהקשה היכא דעשה אחרים לו אומאי לוקה והא' לאו שאין צו מעשה הוא וי"ל דכיון דהאחר עושה מעשה צשליחותו הוי כאילו עשהו הוא וחייב, ועי' מ"ש צנו הגאון ומהר"ם די צוטין צספר תצוצות שאלה שלו צסוף הספר (דף קכ"ח ע"ג ודף קל"ה ע"א) עיי"ש. ולענ"ד ז"ע דצרי הלחם משהה הלא קיימ"ל אין שליח לד"ע, ואי משום דשלו הוא אזל מועשה לא עצד, ואולי צאם העושה הוא גוי ול"ש גבי' גדר אשלד"ע דאם עושה צאופן שיתוף דאין איסור להעושה, ונחשצ כמו שעה המשלח ומשו"ה לקי, ויש לעיין עוד צזה:

שם צהשגות הראצ"ד, אומאי לוקה והלא' לאו צצכללות הוא מיי לא אמרינן צנוגפ ומנשק אינו לוקה משום דהוא לאו צצכללות צכלל עצודות הרצה צלא תעצדס והכא נמי כל התמונות צלאו אחד. (נע"ג) יש לעיין דצצלמא לא תעצדס ואינו מפורש איזהו עצודה ע"כ הוה נקרא לאו צצכללות מוגפ ומנשק וכהנה אזל גבי' לאו דלא תעשה לך פסל וכל תמונה הלא מפורש צקרא מיוחד כל תמונה וא"כ שפיר לוקה, ועי' תוס' סנהדרין (דף ס"ג ע"א) ד"ה על כו' אפילו למו"ד צס"פ כ"ש (דף ו"א) דלקי אלא ומצושל משום צלי אש ואזג וחרצן מכל אשר יעשה מוגפן הנהו מופרשי טפי מוקרא דלא תעצדס דלא מפרש קרא דאיירי צנוגפ ומנשק כו' עיי"ש, ומצואר מונש כנוו צכתצנו דיש חילוק אם מפורש

התם דאפילו למ"ד דהאי אלקים חול הוא ולאזהרת דיין אתא אפ"ה יליף אזהרה לצרכת השם מהכא דגמר קדש מחול עיי"ש, וצאמת הו"ל להכ"מ לומר דס"ל לצרינו הרמז"ס דהאי אלקים קודש הוא עי' רמז"ס (פ"ה מהל' ממרים הלכה ד') וצכ"מ שם מצאר ח"ל ורצינו סוצר כמ"ד אלקים קדש דהא ר"ע הוא דאמר הכי ור' ישמעאל פליג עליה והלכה כר"ע מחצירו עיי"ש ויש לעיין צזה:

שם, צכל יום ויום צודקין את העדים. (נע"ג) עי' צספר ח"כ (דף רכ"א) מ"ש צזה לקו' הכ"מ דהוא משנה שהציא מה שתי' התוי"ט:

שם ה"י, וצכ"מ שם כתב וכצר נשאל מהר"י קולון על זה. (נע"ג) שורש ק':

פ"ג ה"א, כל העוצד כוכצים צרצונו צודון חייב צרת ואם היה שם עדים והתראה נסקל ואם עצד צשגנה מציא קרצן חטאת קצועה. (נע"ג) עי' כ"מ שכתב ועל לא הודע שלהם אשם תלוי עיי"ש כן מצואר צמותני' ריש צריתות, ומה שרצינו הרמז"ס לא כתב כאן דין לא הודע דמציא אשם תלוי, נראה משום דאיתא בגמרא הוריות (דף ז' ע"ג) ושזין שאין מציא אשם תלוי ע"כ לא הציא רק מה שהוא צמציאות לכ"ע, ועי' תצוצת רצצ"א ח"א (סימן תקנ"ג) מ"ש צזה עיי"ש:

שם ה"ב, ומופני זה הענין צריכין צית דין לידע דרכי העצודות שאין סוקלין עוצד כוכצים עד שידעו שזו היא דרך עצודתו. (נע"ג) עי' רמז"ס (פרק צ' הלכה א') מנסהדרין) שכתב אין מעמידין צנסהדרין אלא אנשים חכמים וצנונים כו' יודעים מהצלי ע"ז עיי"ש והטעם כתב כאן כדי שידעו לדון לעוצד ע"כ ופשוט לווי זאת אין ללמוד תועצות הגויס:

שם ה"ג, ואזהרה של עצודות אלו כו' מה שכתוב ולא תעצדס צמוד"א צשאר עצודות חוץ ממשתחוה וצוצה כו'. (נע"ג) הקומץ לעכו"ס ג"כ חייב דקמייא דונחה צמקום שחיטה דצצה לכל מילי כן כתב תוס' יומא (דף ס"ג ע"ג) ד"ה צריקת דמים, אח"ז ראיתי כי המל"מ הציא לצצרי תוס' אלו:

שם ה"ו, העוצד ע"ז מואהצה כגון שחשק צצורה זו מופני מלאכתה שהיתה נאה ציותר או שעצדה מיראתו לה שחא תריע לו כמו שהן מודמים עצודיה שהיא מטיצה ומריעה כו'. (נע"ג) עי' ראצ"ד ועי' צספ משנה ועי' מ"ש צספר צאר שצע צמס' צריתות

כה"ג דלא תעשה לך פסל וכל תמונה, והמועין
דנצני רצונו הרמז"ס שכתב גני מנפף ומנשק אעפ"כ
אינו לוקה על אחת מהן לפי שאין צפירות עיי"ש,
משא"כ הכא:

שם ה"י, חסור לעשות צורות לנוי ואע"פ שאינה
עצודת כוכבים שנאמר לא תעשון אתי עיי"ש.
(נע"ג) הפשוט משום דאם הפירוש לעצדו כנר ידענו.
מקרא קמא ולמה לי הקרא לא תעשון אתי ע"כ
פירוש הקרא הוא חסור אפילו לנוי ומטעם שלא
יטעו הטועים שידמו שהוא לע"ז, אבל לריכין לדעת
דאין זה בכלל גדר מראית עין רק חסור לאו הוא
דלא תעשון אתי ונע"ז חסרה תורה זכזה שלא
יטעו הטועים:

שם, ואין חסור לצור לנוי חלל צורות האדם כלל.
(נע"ג) יש לעיין הלל זהלכה י"א כתב
הרמז"ס דחסור לצור דמות חמה ולצנה כוכבים
ומוצלות ומלאכים שנאמר לא תעשון אתי וכאן אמר
רק צורות אדם חסור, חונם הפשוט הוא זכוונת
רצונו דמה דדמות המושמשין צמרום קאי הלאו דלא
תעשון אתי ומה שאינם מושמשין למעלה רק צורות
אדם חסור לא שאר צורות והאדם נכלל במשמין
והמועין יצין הדברים לאומיתו דכלאו לא תעשון אתי
קאי על המושמשין לפני והאדם שהוא למוטה נכלל
באלו, אבל אינו נכלל צורות הנהמות ושאר נפש חיה
וצורות חילנות ודשאים וכיוצא באלו דמות:

פ"ד ה"א, מדיחי עיר וישראל הרי אלו נסקלין
אע"פ שלא עצדו עצודת כוכבים חלל הדיחו
את יושבי עירם עד שעצדו אותה. (נע"ג) כתב
הכ"מ אע"פ שלא עצדו פשוט הוא דאי נעצדו ע"ז
תפ"ל דאפילו לא הדיחו נוי נסקלין עיי"ש, אבל
נ"ע מה זה דמוקיים הרמז"ס דוקא אם הדיחו את
יושבי עירם עד שעצדו הלל הרמז"ס פסק נעצמו
(נפ"ה הלכה ח') הנוסית אחד וישראל צין איש צין
אשה הר"ז נסקל אע"פ שלא עצד הנוסית ולא הנוסית
ע"ז ולמה נהמדיח כאן כתב אע"פ שלא עצד המדיח
אבל הנדחים דוקא אם עצדו ע"ז, אבל הפשוט דגני
מוסית אמרה תורה לא תאצה לו ולא תחמול כי הרוב
תהרגנו ידך תהיה צו צראשונה להמיתו כי נקש
וכל ישראל ישמעו ויראון וא"כ גזה"כ הוא גם
אם לא עצדו חייצין להרגו, אבל צעיר הנדחת כתיב
ודרשת נעשתה התועזה הזאת ע"כ רק אם עצדו
הנדחים:

שם ה"ב, אבל אם הודה רצונו של שצט דנין אותם
כיהידים. (נע"ג) עי' רד"ז חלק ח' על

הרמז"ס (סי' ו"ג) שכתב על הרמז"ס חלל אם
הודה רצונו של שצט דנין אותם כיהידים וצריך ה'
והלכות סנהדרין כתב ואין דנין לא את המצט
שהודה כלל ולא את נציף השקר כי חלל צ"ד
הגדול וקשיא דנכלל דוכתא אמרינן רוצי סכנא ומאלי
שנא הכא וכ"ת ה"ג והא דקאמר דנין אותם
כיהידים לענין שאין מיייתתן צסיף חלל צסקילא חלל
לעולם צ"ד של ע"א דנין אותם ולא צ"ד של ח"ג
הא לישראל דכתב בהלכות סנהדרין לא משמע הכי כי
ועיין מה שהשיב הרצ"ז בזה עיי"ש:

שם ה"ד, אין אחת נוערי ונקלט טעמית עיר הנוחת
שנאמר צאחד שערך, ולא ירובלים לפי שלא
נתחלקה לשצטים, ובהשגות ח"א לא ידעתי וכו'
נתנו אותם ונחלקיהם. (נע"ג) עי' בספר קונטרס
להגאון מוה"ר חיים יונה ז"ל בסוף הספר ח"א בזה:

שם, ואין צ"ד אחד עושה שלש עיירות הנחיות
זו צלד זו, אבל אם היו מרוחקות עשה.
(נע"ג) עי' שו"ת רד"ז ללשונות הרמז"ס (סי'
מ"א) וקשיא צתרת דמשמע דשתי צתי דינין עשין
ג' עיירות נדחות סמוכות זו לזו והא ליכא קרחה
ותי דמשמע דצ"ד אחד עושין ג' עיירות נדחות אם
הם מרוחקות אפילו שיהיו שלשתן צגליל או צאדן
יהודא וצתלמוד לא משמע הכי והאריך צתשונה בזה
עיי"ש:

שם צכ"מ וז"ל, וכבר נשאל על זה הגאון מוהר"י
קולין. (נע"ג) עי' (שורש ק'):

שם ה"ו, ומכין את כל נפש אדם אשר צה לפי
חרצ טף ונשים. (נע"ג) תמהו מנין לרצונו
שומכין טף ונשים של עוברין, וצנסהדרין (דף ל')
ומאלי חומרא שכן ממוקן אצד ולא אמרינן חומרא
דצעה"ל טף ונשים של העוברין הורגו, ועיין (דף
ק"א ע"ג) צמתני' דחשצ רק ממוקס אצד, ועי'
צמורה (פרק כ"ד) מ"ש שם:

שם ה"ח, ואינה נצנית לעולם, ומותר לעשותה
גנות ופרדסים שנאמר לא תצנה עוד, הפירוש
לא תצנה כמו שהיתה. (נע"ג) ועי' שו"ת הרש"א
(סי' אלף רל"ג) מה שכתב צזה. ועי' צס' שו"ת
מואל מואש (סי' כ"א). ועי' צספר מוגלת ספר (לאוין
כ"ה) מ"ש צזה:

שם ה"א, צהמה חציה של עיה"ל וחציה של עיר
אחרת כו' הר"ז חסורה. (נע"ג) היינו

בְּאִכְלֵה אֲנִי זֶה הַנֶּהֱלֵךְ חַיִּים מוֹתֶרֶת וְכֵן הוּא לְהַדִּיא
בְּחִידוּשֵׁי הַר"ן, וְעַי' פֶּר"ח מ"ש זֶה וְגַם הַשְּׂאֵלָה
אֲרִי הָאֲרִיךְ זֶה, וְעַי' נִסְפֵּר פֶּה"כ מ"ש זֶה, שְׂתַּמּוּהוּ
כּוֹלֵם לִמֵּה נַעֲסֶה הַדִּין שְׂמוֹתֶרֶת הַלֵּל קִיּוּמִ"ל
נִדְלָאוּרִייתָא אִין צִרִירָה וּמַסְפִּיקָא הו"ל לֵאסוּר גַּם
נַעֲסֶה, וּבְחִידוּשֵׁי כְּתַנִּי זֶה:

שם הי"ב, זֶהֱמָה שֶׁל עֵיה"נ שֶׁנִּשְׁחַטָּה אִסּוּרָה
זֶהֱנֵלָה כְּשׁוֹר הַנִּסְקָל שֶׁנִּשְׁחַט. (נע"ג) אִין זֶה
נִתּוֹר יִלְפּוּתָא מִשׁוּ"נ וְהַאֲמַת דְּעִדִּיפָא מִשׁוּ"נ דִּהֵא
גַּם פֶּרְשׁוֹ אִסּוּר כְּמוֹ פֶּרֶשׁ תְּקֻרוֹת ע"ז, עַי' רִמְז"ס
(פ"ה מֵהֵל' אִישׁוֹת הַלֵּכָה ז') הַמִּקְדָּשׁ נִפְרַשׁ מִגְּלִי
ע"ז אִינֵה מִקְדָּשָׁת שֶׁהִכֵּל מַע"ז אִסּוּר זֶהֱנֵלָה, שְׂנֵא'
וְלֹא יִדְנֶק צִידֵךְ מִלּוּמָה, וְהַמִּקְדָּשׁ נִפְרַשׁ שׁוֹהֵנ"ס
הַר"ז מִקְדָּשָׁת אַע"פ שֶׁשׁוֹהֵנ"ס אִסּוּר זֶהֱנֵלָה פֶּרְשׁוֹ
אִינוֹ אִסּוּר זֶהֱנֵלָה עַי"ש:

שם, שַׁעַר הָרָאשׁ צִין שֶׁל אֲנָשִׁים צִין שֶׁל נָשִׁים שֶׁזֶה
מוֹתֵר זֶהֱנֵלָה אֲנִי שֶׁל פִּיֵּה נִכְרִית הִרִי
הוּא מַכְלֵל שְׁלָלָה וְאִסּוּר. (נע"ג) עַי' פֶּר"ח שְׂתַּמּוּהוּ
דִּרְמַנְז"ס סֵתֵם דְּצִרִי אֲנִי לֵשׁ לֵשׁ פִּיֵּה נִכְרִית הִרִי הוּא
מַכְלֵל שְׁלָלָה וְאִסּוּר מִשְׁמַע כָּל עֵינִין אִסּוּר וּבְאֲמַת
אִינוֹ אִסּוּר אֲלֵא נִתְלִי נִתְיַנְתָּא דּוּקָא, עַי"ש תִּירוּלֵו
וְז"ע, וְעַי' נִסְפֵּר עֲדוֹת זִיהוּסָף (דף ק"ז), וְעַי'
לֵחֵם מִשְׁנֵה (פ"ד מֵהֵל' אֲנִי) עַי"ש, וְנִתְשֵׁי הָאֲרִכְתִּי
זֶה:

שם הי"ד, וְאֵם עֲדִיין הֵן צִיד יִשְׂרָאֵל וְנִתְנוֹ לִכְהֵן
שֶׁל מְדִינָה אַחֶרֶת. (נע"ג) עַי' נִסְפֵּר מִהַרְמוֹ"ט
(ח"צ חו"ד ס' ה') מ"ש זֶה:

פ"ה הי"א, הַמִּסִּית אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל צִין אִישׁ צִין אִשָּׁה
הַר"ז נִסְקָל אַע"פ שֶׁלֹּא עֲבָד הַמִּסִּית וְלֹא
הַמּוֹסֵת ע"ז אֲלֵא מִפְּנֵי שֶׁהוֹדְחָהּ לַעֲבֹד. (נע"ג)
עַי' לַעֲיֹל (פ"ד הַלֵּכָה א') וְכַ"מ שֶׁ, וְעַי' מ"ש
נִסְפֵּר רִנְיֵנוּ דּוֹד צוֹנֵפִיל עַל מַס' סְנֵהֲדִין נִסְפֵּר
הַנִּחְנָקִין נַעֲנִין נִצִּיָּה הַמְּדִית, וְרִמְז"ס אִינוֹ מוֹחֵר
דִּין זֶה, וְנִתּוֹרָה יִשְׁנֵה פֶּרֶשׁה נִפְ"ע, וְנִסְפֵּר הַמְּדֵעַ
כָּלֵל צִין שֶׁהִ' הַמִּסִּית הַדִּיּוֹט וְצִין שֶׁהִ' נִצִּיָּה מִיתָתוֹ
נִסְקִילָה, וּבְאֲמַת חִילּוּק צִין מִסִּית הַדִּיּוֹט לִנְצִיָּה
דְּנִתְדִיּוֹט אִינוֹ חַיִּיב אֲלֵא נִפְ"ע, וְנִצִּיָּה אֲפִילוּ נִשְׁאֵר
מִלּוּת, וּבְחִידוּשֵׁי כְּתַנִּי זֶה:

שם הי"ג, וְאִין הַמִּסִּית לָרִיךְ הַתְּרַלָּה. (נע"ג) עַי'
סְנֵהֲדִין (פ"ח) עַי"ש:

שם הי"ד, מִלּוּת צִיד הַמּוֹסֵת לַהֲרֹגוֹ. (נע"ג) עַי'
תּוֹס' יו"ט סוֹף נִגְעִים נִקְטָעָה יֵד הַמּוֹסֵת
עַי"ש:

שם הי"ז, וְכֵן נִצִּיָּה שֶׁקֶר מִיתָתוֹ נִחְנָק. (נע"ג)
עַי' יְרוּשָׁלַּיִם (פֶּרֶק הַנִּחְנָקִין הַלֵּכָה ו') א"ר
יוֹסִי צִין חֲנִינָה הַכֵּל הִ' כָּלֵל לֹא תַעֲנֵה צִרְעָךְ עַד
שֶׁקֶר יֵאָל לִידוֹן צִין בָּלוֹת צִין נִמּוּפֶת צִין נִפְ"ע צִין
נִשְׁאֵר כָּל הַמִּלּוּת אֲלֵא שֶׁ"ז צִין שְׂנֵתְכוּוֹן לַעֲקוֹר אֶת
כָּל הַגּוֹף צִין שֶׁלֹּא נִתְכוּוֹן לַעֲקוֹר אֶת כָּל הַגּוֹף כו'
עַי"ש:

שם הי"א, לֹא יֵאָמֵר אֶדָם לְחִצְרֵי שְׂמוֹר לִי נִצִּיָּה
ע"ז פְּלוּגִית וְכִיּוּלָא זֶה, וְכָל ע"ז הַכְּתוּבָה
נִכְתְּבִי קוֹדֵשׁ מוֹתֵר לְהַזְכִּיר שְׂמֵה כְּגוֹן פֶּעוֹר וְכָל נִצְוֹ
וְגַד וְכִיּוּלָא זֶה. (נע"ג) דִּהֲרִי הַקִּצָּה אֲמֹר לִפְנֵי
נַעֲל צָפוֹן נִכְחוּ תַחֲנוּ, רִאִי' מַכְאֵן דְּמוֹתֵר לְהַזְכִּיר,
אֲנִי רַק מ"ש נִכְתְּבִי קוֹדֵשׁ:

שם כ"ו, נִתְוֵה"ד מִשׁוּם דְּלֹא שְׂנֵתְכוּוֹן לֹא אֲשַׁכְּחֵן
נַעֲלָמָא וְכו'. (נע"ג) עַי' כ"ו (פ"ח ה')
מֵהֵל' סְנֵהֲדִין צִיּוֹר הַעֲנִין דְּלֹא שְׂנֵתְכוּוֹן עַי"ש:

פ"ו הי"א, הַעוֹשֶׂה אִיּוֹב אִין יִדְעוּנִי צִרְלוֹנוֹ צִדּוֹן חַיִּי
כִּרְת כו' הִ' שׁוּגָג מִנִּצִּיָּה חֲטָאת קִצּוּעָה.
(נע"ג) עַי' לֵחֵם מִשְׁנֵה שְׂכַת דְּצִרִי רִנְיֵנוּ וּמִתּוּמִּיָּהִם
כו' עַי"ש, וְכֵן תַּמָּה נִשְׁוֹ"ת שַׁעַר אֲפֵרַיִם (ס' פ"ט)
עַי"ש, וְעַי' מ"ש רִנְיֵנוּ הַרְמוֹנְז"ס נִפְ"ד וְהֵל' שְׂגִיגוֹת
(הַלֵּכָה א') עַי"ש. וְעַי' מ"ש לְהַרְצ צִרּוֹר הַמּוֹר גַּם
מ"ש הַצֵּר שֶׁנֶּעַ צִיּוֹר דְּצִרִי רִנְיֵנוּ עַי"ש:

שם, כִּיֵּל הוּא מוֹעֵשֶׂה הַאֲזֵן זֶה שֶׁהוּא עוֹמֵד וּמוֹקְטִיר
קְטוֹרֶת יְדוּעָה. (נע"ג) עַי' הַרְצָ"ד זֶהֱשִׁגוֹת
א"ל נִצִּית הַקְּצֻרוֹת עוֹשֶׂה כֵן עַי"ש, וְהַכ"ו כְּתַנִּי
וְאִינוֹ יוֹדֵעַ מֵהִיכֵן לְמוֹד הַרְצָ"ד כֵן עַי"ש. וּבְאֲמַת
צִרִיכִין יִדְעָה מִנִּ"ל לְהַרְמוֹנְז"ס דְּלִיכָא הַקְּטֵרָה נִמּוּעָה
אֲזֵן, עַי' כִּרִּיתוֹת (דף ג' ע"ג) וְעַי' סְנֵהֲדִין (דף
ס"ה ע"א) דְּמוֹקְשִׁין מִה מוֹעֵשֶׂה אִיכָא כו' וְהֵלֵא אִם
אִיכָא הַקְּטֵרָה מֵאִי קִשִּׁיָּא וְז"ע:

שם הי"ב, וְאִזְהֵרָה שְׁלֵהֵן מוֹנִין שְׂנֵאֲמֹר אֲל תִּפְנוּ אֲל
הַאֲזֵנוֹת וְגו'. (נע"ג) עַי' נִתְ"כ וְהַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר
תִּפְנֵה אֲל הַאֲזֵנוֹת וְגו' לִמֵּה נִאֲמֹר לִפִּי שְׂנֵאֲמֹר אִישׁ
אִין אִשָּׁה כִּי יֵהִי זֶהֱס אֲזֵן וְגו' עוֹגֵשׁ שְׂמַעְנוּ אִזְהֵרָה
מוֹנִין ת"ל אֲל תִּפְנוּ אֲל הַאֲזֵנוֹת וְאֲל הַיִּדְעוּנִים, וְעַי'
נִפְדִּי"ו (דף ס"ה ע"א) עַל מִתְנִי' דְּכְתַב אִזְהֵרָה
לְשׁוֹאֵל מִקְרָא דְּאֵל תִּפְנוּ, וְאִזְהֵרָה דְּמוֹכְשָׁפוֹת גּוֹפִיָּהוּ
מִקְרָא דְּלֹא יוֹנָא צָד עַי"ש וְהוּא הַיִּפּוֹךְ מִהַת"כ
וְז"ע, גַּם עַי' רַש"י פ"ק דְּכִרִיתוֹת עַי"ש:

שם הי"ג, לִפִּיכֵךְ הַעוֹשֶׂה עֲבֹדָה זֹו לַע"ז אַחֶרֶת חוּץ
מִמּוֹלֵךְ פֶּטוֹר עַי"ש. (נע"ג) הִינֵנוּ דִּלְ"ח

משום ע"ז חזל חייב משום ריחיה אם שורפו, ורק חינו גדר עובד ע"ז, ובכלל ההכרעה בדין מולך כתנתי נחידושי בסוגיא דסנהדרין (דף ס"ד) ונחמס' כריתות (דף ג') עיי"ש:

שם ה"ט, הנוטע חילין חזל המוצח או בכל העזרה. (נע"ג) עי' כ"ו רח"י אומר וניין שאין עושין חכסדרה ת"ל כל עץ חזל מוצח ומדלח קתני וניין שהעושה חכסדרה כ"ל:

פ"ז ה"א, מוצות עשה לאבד ע"ז ומושמיה וכל הנעשה בשבילה שנאמר חזד תאבדון וגו' ובארץ ישראל מוצה לרדוף אחריה עד שנאבד אותה מכל ארצו. (נע"ג) עי' ע"ז (דף מ"ה ע"ב) דס"ל לר"א וניין לעוקר ע"ז שצריך לשרש אחריה ת"ל ואבדתם את שום, ונהי דר"ע פליג ואומר לו והלא כבר נאמר חזד תאבדון ח"כ מה ת"ל ואבדתם את שום ההוא לכנות לה שם כו' עיי"ש ברומז"ס (פ"ח הלכה ג') וא"ש כאן:

שם ה"ב, ע"ז ומושמיה כו' אסור בהנאה כו' וכל הנהגה באחד ונאלו לוקה. (נע"ג) עי' כ"ו מקורו דחיוג, ונלקות ומוכות (דף כ"ב) דנהנה ונאשירה לוקה שמים ונלא ידבק ונלא תביא תועבה וה"ה לנהנה מכל אלו עיי"ש ונ"ע ונע"ז (דף כ"ט ע"ב) זנח גופא ונ"ל דכתיב וינודו לבצל פעור עיי"ש הרי דנתקרוצות אינו לוקה משום לא ידבק ונלא תביא תועבה, ונ"ע:

שם ה"ג, ישראל שזקק לצינה להשתחות לה ולא השתחוה ונלא עכו"ם והשתחוה לה אסורה בהנאה שזקיפתה מעשה. (נע"ג) מנזר צנמרא ע"ז (דף מ"ו ע"א) דנעיין זקיפת ישראל משום גילוי דעת דאל"כ ח"א לעכו"ם לאסור דאלדשא"ש, ואם אומר בפירוש לעכו"ם להשתחות, אזי לא נעיין זקיפת ישראל, ח"כ למה כתב הרומז"ס דזקיפתה מעשה הוא, אמנם יש לומר דגם הרומז"ס דזקיפתה מעשה הוא לגילוי דעת:

שם ה"ד, חילין שמעמידין תחתיו ע"ז כ"ז שהוא תחתיו אסור בהנאה נעלה מתחתיו הר"ז מותר. (נע"ג) עי' ספרי פ' ראה וז"ל ד"א וניתנתם את מוצחותם ומכאן אמרו ג' אחרות הן חילין שנטעו כו' העמיד תחתיו ע"ז סילקה מותר עיי"ש:

שם ה"ה, וכיון דרצנו פסק צפרק זה כרצנו כו' עיי"ש. (נע"ג) צמחכ"ת הא סוגיא זו הי' סבר דפלוגתא דר"י בן יוסי ורצנו צתוספות דלרצנו גם תוספות מותרת ולא דרשו תגדעון לענין תוס' ואתי לגידועי' יקדמו לכינוש ח"י ואז"ד תאבדו נא ללמוד דצריך לשרש אחריה ואיתיר קרא דואבדתם שום לכנות לה שם, חזל למה דפסק הרמז"ס

פ"ז ה"א, מוצות עשה לאבד ע"ז ומושמיה וכל הנעשה בשבילה שנאמר חזד תאבדון וגו' ובארץ ישראל מוצה לרדוף אחריה עד שנאבד אותה מכל ארצו. (נע"ג) עי' ע"ז (דף מ"ה ע"ב) דס"ל לר"א וניין לעוקר ע"ז שצריך לשרש אחריה ת"ל ואבדתם את שום, ונהי דר"ע פליג ואומר לו והלא כבר נאמר חזד תאבדון ח"כ מה ת"ל ואבדתם את שום ההוא לכנות לה שם כו' עיי"ש ברומז"ס (פ"ח הלכה ג') וא"ש כאן:

שם ה"ב, ע"ז ומושמיה כו' אסור בהנאה כו' וכל הנהגה באחד ונאלו לוקה. (נע"ג) עי' כ"ו מקורו דחיוג, ונלקות ומוכות (דף כ"ב) דנהנה ונאשירה לוקה שמים ונלא ידבק ונלא תביא תועבה וה"ה לנהנה מכל אלו עיי"ש ונ"ע ונע"ז (דף כ"ט ע"ב) זנח גופא ונ"ל דכתיב וינודו לבצל פעור עיי"ש הרי דנתקרוצות אינו לוקה משום לא ידבק ונלא תביא תועבה, ונ"ע:

שם ה"ג, ע"ז ומושמיה כו' אסור בהנאה כו' וכל הנהגה באחד ונאלו לוקה. (נע"ג) עי' כ"ו מקורו דחיוג, ונלקות ומוכות (דף כ"ב) דנהנה ונאשירה לוקה שמים ונלא ידבק ונלא תביא תועבה וה"ה לנהנה מכל אלו עיי"ש ונ"ע ונע"ז (דף כ"ט ע"ב) זנח גופא ונ"ל דכתיב וינודו לבצל פעור עיי"ש הרי דנתקרוצות אינו לוקה משום לא ידבק ונלא תביא תועבה, ונ"ע:

שם ה"ד, חילין שמעמידין תחתיו ע"ז כ"ז שהוא תחתיו אסור בהנאה נעלה מתחתיו הר"ז מותר. (נע"ג) עי' ספרי פ' ראה וז"ל ד"א וניתנתם את מוצחותם ומכאן אמרו ג' אחרות הן חילין שנטעו כו' העמיד תחתיו ע"ז סילקה מותר עיי"ש:

שם ה"ה, וכיון דרצנו פסק צפרק זה כרצנו כו' עיי"ש. (נע"ג) צמחכ"ת הא סוגיא זו הי' סבר דפלוגתא דר"י בן יוסי ורצנו צתוספות דלרצנו גם תוספות מותרת ולא דרשו תגדעון לענין תוס' ואתי לגידועי' יקדמו לכינוש ח"י ואז"ד תאבדו נא ללמוד דצריך לשרש אחריה ואיתיר קרא דואבדתם שום לכנות לה שם, חזל למה דפסק הרמז"ס

שם ה"ו, חילין שמעמידין תחתיו ע"ז כ"ז שהוא תחתיו אסור בהנאה נעלה מתחתיו הר"ז מותר. (נע"ג) עי' ספרי פ' ראה וז"ל ד"א וניתנתם את מוצחותם ומכאן אמרו ג' אחרות הן חילין שנטעו כו' העמיד תחתיו ע"ז סילקה מותר עיי"ש:

שם ה"ז, חילין שמעמידין תחתיו ע"ז כ"ז שהוא תחתיו אסור בהנאה נעלה מתחתיו הר"ז מותר. (נע"ג) עי' ספרי פ' ראה וז"ל ד"א וניתנתם את מוצחותם ומכאן אמרו ג' אחרות הן חילין שנטעו כו' העמיד תחתיו ע"ז סילקה מותר עיי"ש:

חֲרוּשֵׁי רַבִּי חֲגֻחוֹת עַל הַרְמָב"ם עֲקִיבָא אִיגֵר

כשמואל אליצא דרצנן וכפי מה דמסקינן (דנף מ"ה) דפליגי נעיקר, ולרצנן דרשי תוספות דאסור מן תגדעון א"כ ליכא קרא על לכנות שם עיי"ש היטב והוא צרור ופשוט:

אח"כ מאלתי שכתב כן בס' פרשת כסף [ועד עתה לא ה' לי ספר הנ"ל וכאשר כבר כתנתי כן יכתוב], ומה דפסק הטור דלריך לכנות שם כתב בס' הנ"ל די"ל דס"ל דלר"א תרתי שמעית מינה ואזנתם שם לשם אחריה וגם לכנות שם, עיי"ש. ונ"ל דינא להטור כן מסתמא דגמרא תמורה (דף כ"ח) ההיא לכנות שם היא דלתא, ואמאי נקט שלא אליצא דהילכתא והו"ל לומר ההיא לשם הוא דלתא הע"כ דלכ"ע ילפינן מיניה לכנות שם, ובנ"ח כתב דר"א יליף כינוי מושקן תשקלנו עיי"ש:

שם הי"א, במל"מ נתוה"ד אומר המניה וכו' אך עדיין וכו' ולד זה נראה ונד הסוגיא דלפי טעם זה וכו' (נע"ג) ומהתימא לי על מאור עינינו המוחזר המל"מ שלא שם עינו על דברי הר"ן בסוגיין דמתני' דהמוציא שברי זלמים שכתב להדיא דין זה דלזלמים שנשצרו מחליהם דמותרים, ומדברי תוס' בסוגיין ד"ה ספק נכרי חתכו וכו' נראה דחולקים בזה עיי"ש:

שם הי"ב, מוזנח ע"ז שנפגם עדיין הוא אסור בהנאה עד שינתן רובו ציד עכו"ם. (נע"ג) עי' ש"ע או"ח הל' שנת (ס' ש"פ) ואם דר עס ארצעה או חמשה ריך לנטל לכל אחד ואחד שיאמר רשותי מבוטלת לך ולך, וי"א שדי שיאמר רשותי מבוטלת לכלכם, ועי' ט"ז (סק"א) מושמע דלדועה זו לא מהני לכולכם ונראה הטעם דמנינו רובו ככולו וע"כ אי אומר לכולכם אפשר דלא נתכוון רק על הרוב, ומה"ט נ"ל נוסח התפלה צר"ה מלך על כל העולם כולו דאמר כפל לשון להוציא שלא לפרש על רובו, ועי' צדושא דכל עדת בני ישראל ישגו אם נעינן כולו או גם רובו, ובכאן כתב רבינו עד שינתן רובו ציד עכו"ם, ול"ע עוד להפריד בין הדנקים:

פ"ט ה"ב, ואסור לשלוח דורן לכותי ציוס אידו אה"כ נודע לו שאינו מודה נע"ז ואינו עונדה. (נע"ג) עי' יו"ד (ס' קו"ח סק"ה) מ"ש הט"ז והש"ך שם (סק"ה), ועי' תוס' ע"ז (דף ב' ע"א) ד"ה אסור עיי"ש בנגוע לענין איצה:

שם ה"ח נלח"מ, רב אשי אומר סתם וכו' כלומר מתני' וכו'. (נע"ג) כ"כ רש"י אצל תוס'

כתב דלשינוי דר"א דסתם ארי שצור איתא אפילו כרצנן, ולא ידעתי מהיכן פסיקא ליה להלח"מ להקשות ע"ד רבינו ולא ניחא ליה לומר דרבינו נחיצורו ס"ל כשי' תוס':

שם הי"ג שם, סד"ה המוכר וכו' ופירש"י שהוא לע"ז. (נע"ג) לענ"ד נראה דל"ל דלא כפירש"י דהיינו כמוכר לנכרי צא"י דעבר על לאו דלא תחנם:

שם הט"ז צכ"ו, בסוף דבריו ותוהני למה לא כתבו רבינו. (נע"ג) כבר תוהנו בזה דהא רבינו כתב זה בפ"צ מהל' שנת (הלכה י"ג) חין מילדין את העכו"ם בשנת ואפילו בשכר וחין חוששין לאיצה עיי"ש:

פ"י ה"א, חין כורתין צרית לשצעה עומיין כדי שנעשה עומהן שלום ונניח אותם לעצוד ע"ז שנאמר לא תכרות להם צרית. (נע"ג) עי' רמב"ם (פ"ו מהל' מלכים הלכה ד' ה') עיי"ש, ועי' כהנ"ג (ס' תכ"ה), ועי' פרשת דרכים (דף ע"א) עיי"ש:

שם, צומה דברים חנוורים בשצעה עומיין אצל חנוסרים והאפיקורוסין וישראל ה' הדין לאצדן ציד. (נע"ג) עי' רמב"ם (פ"ד הלכה יו"ד) מהל' רוצח שכתב שם רק האפיקורסים ולא גרס חנוסרים, ועי' כ"ו שכתב דרמב"ם לא ה' לו גירסא חנוסרים:

שם ה"ד, ואסור ליתן להם מנתת חנם. (נע"ג) עי' ירושלמי ע"ז (פרק קמא הלכה טית) לא תחנם לא תתן מנתת חנם והתני מועשה צר"ג שהי' מהלך בדרך וראה קלוסקין אחת מושלכת בדרך אומר לטני עצדו טול לך קלוסקין זו ראה נכרי אחד צא כנגדו אומר לו כו' עיי"ש, ועוד איתא לא תחנם לא תתן עליהם חן והתני מועשה צר"ג שהי' מטייל צהר הצית וראה אשה אחת נכרית ובירך עליה וכי דרכו של ר"ג להניט צנשים אלא דרך עקנומיות היתה כו' ולא כן אר"ז צנש ר' יוסי לא תחנם לא תתן עליהם חן, ומה אומר כו' לא אומר אלא צרוך שכך לו צריות נאות צעולמו שכן ראה אפילו חנוור נאה גמול סוס נאה אומר צרכה זו, ע"ש:

שם ה"ה, מופרנסים עניי עכו"ם עס עניי ישראל. (נע"ג) עיין צמ"ש דדוקא עס עניי ישראל אצל לעניי עכו"ם לחוד מושמע ומכאן דאסור ודעת הרא"ה והטור והסו"ג דמופרנסין עניי עכו"ם גם בלא עניי ישראל, ועי' מ"ש צמ"ת מצי"ט (ס' י"ח) עיי"ש:

שם ה"י זכ"ו, ופסק רזינו כרל"ז וכו'. (נע"ג)
 עי' זכ"ו ספ"ז ומהל' צית הצחירה, ונפ"ה
 הלכה ט' מהל' מחוסרי כפרה, ועי' עוד זכ"ו פ"ז
 הלכה ח' מהלכות תשובה, ונפרק ג' הלכה יוד
 מהל' עצדים עיי"ש:

שם ה"א, כתוצת קעקע האמורה צתורה הוא
 שיעורט על זשור. (נע"ג) לא נתזרר שיעורו
 אם הוא אפילו זכ"ש או שהוא ככתוצה צצת דהוא
 צ' אותיות כו"ש רזינו צהלכות מעילה הגוזז קדשים
 ששיעורו כמולא היסט כמו צצת, ועי' תשובת מולל
 מלש (ס' נ"א) עיי"ש:

שם ה"ד, ונכלל אזהרה זו שלא יהי' שני צתי
 דינין צעיר אחת זה נוהג כנוהג זה וזה נוהג
 כנוהג אחר משום לא תתגודדו. (נע"ג) עי' כ"מ
 צס רד"ק, ועי' צגמורא הוריות (פרק ז'), ועי'
 שו"ת מהר"ם אלשיך (ס' נ"ט) מ"ש צזה:

שם ה"ט, הקורה קרחה כו' ותייב על כל הראש
 צנין העינים. (נע"ג) עי' צתוס' יו"ט סוף
 פרק יוד ומוס' נגעיס, ועי' נזיר (דף מ"א ע"ב)
 צתוס' ד"ה ואי כו' עיי"ש ונחידושי צתנתי צזה:

אמר המסדר, בספרים הבאים אסדר הגהות
 על הרמב"ם מן הלכות תשובה, כי עולה לחיבור גדול.
 ואפתח בתשובה בהגהותיו. וכאן אספח מ"ש הגרעק"א
 הגהות על התורת חטאת ומנחת יעקב.

כ"ל וסייון ה' צדק צ', ואם לא הודח צראשונה רק
 הדחה מועטת כתז מהר"י טורשין דסני.
 (נע"ג) צשער ג':

כ"ל וסייון ט' צדין ח', כתז הר"ן אע"ג דלללי לא
 צעינן מליחה מ"מ החותך כזית מצית השחיטה
 וכו' צריך מליחה עכ"ל התו"ח וכתז המנ"י צריך
 מליחה ואפילו צדיענד אסור צלא מליחה ומשמעות
 הפוסקים דצריך מליחה יפה כמו לקדחה אכן צרש"ל
 פ' השוחט (ס' י"ח) משמע דל"צ שהיי' צמליחה
 כלל רק שמועלה מיד עם מלחו. (נע"ג) ולפ"ז
 מודכת הנורא"י ז"ל להוכיח מודנרי תוס' דס"ל
 דוולח ולא הדיח תחלה דשרי ומוכרח מזה דס"ל
 להמורא"י דלהאוסרים גם לללי אסור כמו שמוכיח
 כן צת"ח (ריש כלל ה') מומילא יהי' מוכח דס"ל
 להמורא"י דלהאוסרים גם צלא שזה שיעור מליחה
 אסור דל"כ מאי רליה מתוס' הא י"ל דמיירי
 צמולחו ולולה מיד וכדעת התו"ח צכלל זה (דין ג'):

שם ה"ו, ואין מוקצלין גר תושב אלא צזמן שהיוצל
 נוהג אצל שלא צזמן היוצל אין מוקצלין אלא
 גר צדק צלצד, וצהשגת הראצ"ד איני' מושה לו ציצינת
 הארץ עיי"ש. (נע"ג) עי' רמז"ס צהל' איסורי ציאה
 (הלכה ח') וצהשגת הראצ"ד שס:

פ"א ה"א, ולא יצנה מוקומות צצנין היכלות של
 עכו"ס כדי שיכניסו צהן רצים כמו שהן
 עושין, וצהשגות א"א איני' יודע מה זה כו' עיי"ש.
 (נע"ג) אולי כוונת הרמז"ס דאין לצנות צנין מה
 שקורין קלאצ, ורק צנין עצור ליצור, יש רק לצנות
 ציהמ"ד ויציבות, אצל מוקוס גצוה ליצור ללא תורה
 רק לאסוף רצים אין לצנות ול"ע. וצכ"מ כתז לצנות
 כצורתם, וכתצנית שלהם, ול"ע אם הכוונה לזה
 איך יסייס דלוקה עליו ואולי הכוונה מכות מרדות,
 ועי' ש"ע יו"ד (ס' קע"ח) מ"ש צזה:

פ"ב ה"א צכ"מ כתז וכו' ויותר כו' (נע"ג) עי'
 צתש' הכ"ז (ס' פ"צ) עיי"ש:

שם ה"ג, וצל יעומא כהן לומים. (נע"ג) עי'
 רמז"ס צהלכות אצל (פרק ג' הלכה ה')
 דהנוטמא לכהן לוקה ואין חילוק צין איש לאשה
 עיי"ש ועי' צתש' הרא"ש (כלל ה') עיי"ש:

שם ה"ה צהשגת הראצ"ד, לא צגדול ולא צקטן
 אלא מודרנן. (נע"ג) צמוקפה גדול לכאורה
 הוי דאורייתא דעוצרת על לפ"ע דהא הניקף עוצר
 על לאו דניקף ואף דהי' יכול להקיף את עצמו מ"מ
 איסורא דרננן הוא דהא צריכים לאפרושי ומאיסורא
 וכמו"ש תוס' ריש צצת [ונו"מ] איני' מוספק דהכא
 אפשר ליכא איסורא מודרנן דצזה מופרישותו ומאיסורא
 דאם לא היתה מוגלחת לו הי' מוגלח א"ע והי' עוצר
 גם הנוקיף] אצל צמוקפת לקטן לכאורה הא כיון
 דר"ה הניח אשתו לגלח צניו הקטנים, מוכח דליכא
 איסור כלל, ומה דהציא הראצ"ד רא' ומה דרצ אדא
 לטי' קשה לי דהא לר"א מותר אפילו לאיש לגלח
 לקטן מודאמר לר"ה לדידך מולן מוגלח להון ומשומע
 דהוא הי' מוגלח לצניו הקטנים, ומה דלטי' היינו לפי
 דסנר ר"ה דמוקיף קטן חייב גם ע"י אשה אסור
 וכמו"ש תוס' שס וא"כ אין רא' דלרצ אדא דאשה
 איתא צלאו דמוקיף מומילא אם איש מוקיף קטן חייב
 גם אשה שמוקפת קטן חייבת מדין מוקיף, אצל למה
 דקיימ"ל כר"ה דאשה אינה מוזהרת צצל תקיף י"ל
 דמותרת להקיף לקטן כדס"ל לר"ה ודו"ק:

שם צכ"מ, וא"ת מנ"ל דאיסורא וכו' או דרננן.
 (נע"ג) עי' צספר שושנת העמקים (כלל
 יוד) ד"ה ולענין הלכה וכו' עיי"ש:

שם צמנ"י (סקי"ח) ואולי נוסחא אחרת נדון להרצ זזה. (נע"ג) עי' צד"מ (סע"ז סק"ג) נשם האו"ה דנהגו להדיח כשרונים' לנצל אח"כ:

סימן ט"ו צמנ"י, דהטעם דאין מחזיקין דם נמות שצנעמות לכן אסור לכתחלה למלוח עם שאר צמר וצריך מליחה היינו ג"כ לכתחלה וכמו צמני מעיים אצל דיעבד שרי. (נע"ג) עי' נס"פ טהרת קודש לזנחים (נדף כ"ו ע"א) ד"ה אלא אימא חתך:

תו"ח סימן ט"ו נדף כ', אצל צמר נתצאר דרונ הפוסקים ס"ל דהמלח לאחר שהפליט הצמר פסק כמו ואין לו עוד כח לפלוט שאר צמר ולא עוד אלא נראה לי דאוסר הצמר שני לפי מה דק"ל דהמלח אסור א"כ נצנע צמר ואינו פליט מידי דהוה אם נשאר הצמר זמן מרובה נמליחתו דיש אוסרין וא"כ ג"כ אסור ואין לחלק בין אותו צמר שכבר פכ"ד לצמר אחר שלא נמלח דאמרינן אגב דפלט דם דידה יפלוט ג"כ הדם שנצנע מן המלח דיש לומר דנכחן הוא כצמר שנמלח צלל הדחה קמייטא דהמלח נצנע הדם שבו ואינו חוזר ויואל:

תו"ח סימן ט"ו נדף כ', אצל צמר נתצאר דרונ הפוסקים ס"ל דהמלח לאחר שהפליט הצמר פסק כמו ואין לו עוד כח לפלוט שאר צמר ולא עוד אלא נראה לי דאוסר הצמר שני לפי מה דק"ל דהמלח אסור א"כ נצנע צמר ואינו פליט מידי דהוה אם נשאר הצמר זמן מרובה נמליחתו דיש אוסרין וא"כ ג"כ אסור ואין לחלק בין אותו צמר שכבר פכ"ד לצמר אחר שלא נמלח דאמרינן אגב דפלט דם דידה יפלוט ג"כ הדם שנצנע מן המלח דיש לומר דנכחן הוא כצמר שנמלח צלל הדחה קמייטא דהמלח נצנע הדם שבו ואינו חוזר ויואל:

תו"ח סימן ט"ו נדף כ', אצל צמר נתצאר דרונ הפוסקים ס"ל דהמלח לאחר שהפליט הצמר פסק כמו ואין לו עוד כח לפלוט שאר צמר ולא עוד אלא נראה לי דאוסר הצמר שני לפי מה דק"ל דהמלח אסור א"כ נצנע צמר ואינו פליט מידי דהוה אם נשאר הצמר זמן מרובה נמליחתו דיש אוסרין וא"כ ג"כ אסור ואין לחלק בין אותו צמר שכבר פכ"ד לצמר אחר שלא נמלח דאמרינן אגב דפלט דם דידה יפלוט ג"כ הדם שנצנע מן המלח דיש לומר דנכחן הוא כצמר שנמלח צלל הדחה קמייטא דהמלח נצנע הדם שבו ואינו חוזר ויואל:

תו"ח סימן ט"ו נדף כ', אצל צמר נתצאר דרונ הפוסקים ס"ל דהמלח לאחר שהפליט הצמר פסק כמו ואין לו עוד כח לפלוט שאר צמר ולא עוד אלא נראה לי דאוסר הצמר שני לפי מה דק"ל דהמלח אסור א"כ נצנע צמר ואינו פליט מידי דהוה אם נשאר הצמר זמן מרובה נמליחתו דיש אוסרין וא"כ ג"כ אסור ואין לחלק בין אותו צמר שכבר פכ"ד לצמר אחר שלא נמלח דאמרינן אגב דפלט דם דידה יפלוט ג"כ הדם שנצנע מן המלח דיש לומר דנכחן הוא כצמר שנמלח צלל הדחה קמייטא דהמלח נצנע הדם שבו ואינו חוזר ויואל:

שם צמנ"י (ס"ק כ'), ולא ירדתי לסוף דעתו. (נע"ג) עי' צמנ"י (כלל ז"א ס"ק ו'):

סימן כ"ג נדף ג' כתוב צת"ח וכן אם נפל איסור על חתיכה חמה שנתצלה חוץ לרוטב סגי ליה נטילה דלא כמשמעות הטור (סימן ז"צ) דכל החתיכה אסור דהרי כתב אם נצלה עם אחרות צריך ששים לנטל כולה ומשמע שנגמר נצולה כך עם האחרות כמו שהיתה ומתחלה חוץ לרוטב מיהו יש לומר דהכי קאמר דאם נא אח"כ לתוך הרוטב צריך לשער נגד כולו. (נע"ג) ולא זכיתי להצין דו"מ כיון דצריך לשער נגד כולו נשמע דנתחלה כשהיתה חוץ לרוטב נאסרה כל החתיכה וגם הא לשיטת הר"י מפורש הדין צמנ"י דנעינן שיהא נותן טעם צאותו חתיכה דאז כולו אסורה וגם לקולא דכל החתיכה מצטרף לנטל הטפה:

סימן כ"ז צמנ"י (ס"ק י"ז) שאווחות שולין צאגנים וקאתה תוך הרוטב וקאתה לחוץ ונשכח הלכ נתוכו מפקפק קאת לאסור ע"ש אך אמר שאין להחמיר חוץ דהא מנאחר צמ"ד (ס"ז סקי"ד) שדעת כל האחרונים כדעת ר"י שאם וקאתה תוך הרוטב מנעפפע נכולו אף שהט"ז (סימן ז"צ ס"ק

עוד שם צמנ"י, ועוד דאף אם אנו רוצין להחמיר לדעת רש"י ונ"מ גם רש"י שפסק דאפי' מקאתה תוך הרוטב אינה מנעפפע היינו לשאר חתיכות שנקדרה אצל לאותו חתיכה גם רש"י מודה דמנעפפע צכל החתיכה. (נע"ג) זהו צעמנו שכתב דיש לחוש לרש"י שאינו מנעפפע רק לאותה חתיכה ואין השאר מצטרף לנטל והכא אם אין ששים צאווא עמנו נגד הלכ אסור ואם יש ס' צאווא עמנה פשיטא דמותר:

סימן כ"ט ול' צמנ"י (ס"י ו"ד), דעיקר נד הקולא הוא צכחל עמנה שצכנשה צחלכ הכנס צתוכן לפי שלדעת ר"ת כחל שצצלו לצדו אפילו צלל קריעה מותר ואף שאנו נוהגין לאיסור ונ"מ צכנש צחלכ דרצנן לא גזרו. (נע"ג) לענ"ד הא ונ"מ צללי מותר גם לדין דיעבד והיינו דוקא צקדרה דהחלכ פירש וחזר ונצנע אסור אצל צללי דמה שיצא לחוץ נפל לאחר ומה שלא יצא הוא לא פירש וכונש"כ רש"י וא"כ צכנש דלא פירש אלא דנצנע לא אסור והיו צללי:

סימן נ"ג דין ו' צמנ"י (סק"כ) והוא אסור לדעתם אפילו לאכלן אדם אחד. (נע"ג) צריך להיות אחד אחד:

בסימן כ' כתב התו"ח דכל שיש לנטלו צמינו צרוז לא הוי אלא ספיקא דרצנן ולקולא ע"כ:

וכתב צמנ"י, הט"ז והש"ך (צס' ק"ז) השיגו על הרצ זזה וכתבו צפשיטות וז"ל דהא ודאי צינת אפרוח או דם צשאר צינים מין צשאינו מינו הוא ע"כ ואין דצריהם מוכרחים כלל ולא ידעתי מואין יאל להם זה שכתבו צפשיטות דהא מין צשאינו מינו הוא עכ"ל דיש לומר דעת הרצ כיון דמצינה קאתי מקרי מין צמינו:

בלא"ה י"ל דהא מודאורייתא הצינים הנאסרים צטלים צרוז צשארי הצינים כיון דהוי רוצא אלא דלא הוי כפלים צהיתר ומודאורייתא סגי צרוז כל שהוא וכונש"כ הנומנר צזה לעיל (סק"ה) אלא מודרצנן צעינן כפלים וא"כ תו הוי ספק דרצנן דשנוא לא היה הצינה האסורה צאותן שצתוך המנחת. אולם צאמות ציסוד דצרי המנחת הזה

גְּרִירָה אִוּ דְּהִכָּה הֵיטֵב סָגִי וְכַוְנָאָר לְקַוּן ג"כ (כָּלִל ס"א) וְז"ע. (נע"ג) לַעֲנִיד הָא נִרְאָה דַּעַת הַרֵב לְקַוּן (ס' ס"א) ד"ה וְנִהְיֶה ש"ע כַּדַּעַת הָאֲרָחוֹת חֵיסִים דְּתַפּוּחִים וּמִקְרֵי דָּרַר חֲרִיף וּמִש"ה הוּא חִידוּשׁ דְּמִקְלִין נִתּוּלַע ע"י קְלִיפָה קָנֵת וְאִח"כ הוֹסִיף אֲפִילוּ לָנוּן דְּרוֹב פּוֹסְקִים ס"ל דְּהוּי חֲרִיף וּפְשׁוּט:

כָּלִל וְסִימּוֹן נ"ז, כֵּתֵב הֵת"ה זָדִין י"ד וּח"ל וִישׁ לְלִמּוּד מִזֶּה אִם תִּחְזַבּוּ כִּף שֶׁל זָרָר בֶּן יוֹמוֹ לְקִדְרָה שֶׁל חֲלָצַ שְׁאִינוּ בֶּן יוֹמוֹ מֵלֵא מִים אִוּ אִיפְכָא אַע"ג דֵּלָא נִאֲסָרוּ הַכִּלִּים הַמִּים מִיָּהוּ אֲסוּרִין וְכֵן אִם הוּא מֵאֵל לְכַנּוֹן קִטְנִיּוֹת אִוּ יִרְקוֹת וְכַדּוּמָה אַע"ג דְּאִין הַמֵּאֲכָל נִאֲסָר מ"מ אִין לֵאכְלוּ לֵא עַם זָרָר וְלֵא עַם חֲלָצַ דְּהוּאִיל וְיִכּוֹל לֵאכְלוּ זֵלָא זֶה הוּא כִּלְכַתְחָלָה עַכ"ל וְכֵתֵב הַמִּנ"י (בַּס"ק כ"ז) וּח"ל מ"מ אִין לֵאכְלוּ לֵא עַם זָרָר וְלֵא עַם חֲלָצַ וְאִין לְהַקְשׁוֹת לִמָּה לֵא יֵאכֹל הַמֵּאֲכָל כְּמִין הַכִּלִּים שְׁהוּא ז"י דְּהֵא פֶסֶק הַרֵב עֲלָמוֹ לַעֲיִל (דִּין ד') כֹּאֲו"ה דְּהֵא נִלְלוּ אִוּ נִתְּנָשְׁלוּ הַדְּגִים זְכָלִי זָרָר שְׁאִינוּ מוֹתָר לְכַתְחָלָה לֵאכֹלֶם נִחְלָצַ י"ל דְּשִׁאֲנִי הֵתֵם דְּאִיכָא תִּרִי טַעֲמִי לְהַתִּיר חֲדָא שְׁהַכִּלִּים הוּא נ"ט לַפְּגַם וְגַם הוּא נ"ט זָרָר נ"ט דְּהֵיתָרָא וְכַוְנָאָר לַעֲיִל (דִּין ד') מִשְׁא"כ כֹּאֲן דְּעִיקָר הֵיתָר הוּא מִשּׁוּם דְּנ"ט לַפְּגַם וְנ"ט לַפְּגַם אֲסָרִין לְכַתְחָלָה גְּזִי מֵאֲכָל. וְטַעַם דְּנ"ט זָרָר נ"ט לֵא שִׁיךְ הַכָּא כִּיוֹן דִּנְתַּנְשְׁלוּ הַכִּלִּים יָחִיד לִיכָא נ"ט זָרָר נ"ט דְּהֵיתָרָא כְּכַוְנָאָר לַעֲיִל (זָדִין י"א) לַעֲנִין הַדִּיחַ כִּלִּים יָחִיד אַע"ג דְּכַוְנָאָר לַעֲיִל (דִּין ט') דְּהֵא א' מִן הַכִּלִּים אִינוּ ז"י דְּמוֹתָר דִּיעֲבַד מִטַּעַם נ"ט זָרָר נ"ט. הֵייוּ דוּקָא לְגִזִּי כִלִּים דְּמִקְרֵי דִיעֲבַד מִתִּירִין מִטַּעַם נ"ט לַפְּגַם וְע"י זֶה מִקְרֵי נ"ט זָרָר נ"ט. אֲנִל לַעֲנִין הַמֵּאֲכָל כִּיוֹן שֶׁאֲפָשַׁר לֵאכְלוּ זֵלָא זֶה מִקְרֵי לְכַתְחָלָה וְלֵא מִתִּירִין מִטַּעַם נ"ט לַפְּגַם וְנִשְׁ"ךְ (סִימּוֹן ז"ד ס"ק י"ח) הַרְגִישׁ זְקוּשִׁיא זֶה וְע"כ הַכְּרִיעַ שֶׁם דְּמוֹתָר לְכַתְחָלָה לֵאכְלוּ הַמֵּאֲכָל כְּמִין הַכִּלִּים בֶּן יוֹמָא וְלַע"ד נִרָא הַדְּלָקָמָה עַכ"ל:

(נע"ג) וְלִזְוֶה כִּיוֹן ג"כ נִתְּפַלְרֶת לְמַשָּׁה. אִוּלָם אַעפ"כ לֵא נַחַה דַּעַתִּי זֹה דְּלִגְזִי הַנְּלוֹעַ מִנ' כִּלִּים שֶׁנִּתְּוָךְ הַמֵּאֲכָל הָא אִינוּ מִתִּירִין דַּע"י נִטְל"פ הוּא נ"ט זָרָר נ"ט. וְא"כ מִה יוֹסִיף תַּת כַּח לֵאסוֹר לֵאכְלוּ זְמִין הַכִּלִּים שְׁהוּא ז"י דְּרַךְ מִשֶּׁל אִם הַז"י הוּא שֶׁל זָרָר אֲמֵאִי נִאֲסָר לִשּׁוּם שׁוּמָן נִתְּוָךְ הַתְּנַשִּׁיל הָא לְגִזִּי שׁוּמָן זֶה שִׁתְּעַרֵּב עִם הַנְּלוֹעַ חֲלָצַ שֶׁנִּתְּוָכֵל הוּא ז' הַתִּירִים אֲחָד נ"ט טַזָר נ"ט וְאֲחָד דְּאִינוּ ז"י. וְהוּי כְּמוֹ זִשְׁלוּ זְכָלִי חֲלָצַ שֶׁאֲז"י דְּמוֹתָר לֵאכְלוּ עִם זָרָר וְהַנְּלוֹעַ זָרָר שֶׁנִּתְּוָךְ הַכִּלִּים פְּשִׁיטָא דְּאִין זֶה מִגְרַע לִיתֵן זֶה שׁוּמָן וְכִיוֹן דְּאִלוּ לֵא הִיָּה זֶה זֵלָא מִקְדָּרָה זָרָר הֵייוּ מִתִּירִים לֵאכְלוּ הַמֵּאֲכָל עִם

יֵשׁ לָדוֹן כִּיוֹן דְּמִיַּעוּט הַדְּגִים שֶׁנִּתְּנָתָה נִאֲסָרוּ מִכַּח סַפֵּק דְּאִוּרִייתָא א"כ כִּשְׁחֲזָרוּ וְנִתְּעַרְבוּ הוּי כְּמוֹ סַפֵּק אִיסוֹר דְּאִוּרִייתָא שֶׁנִּתְּעַרְבוּ זְמִינוּ דְּנַעֲיִן שְׁשִׁים זֹלָתָה שֶׁנִּאֲמָר כִּיוֹן דֵּלָא נִודַע עַד אַחֵר שֶׁנִּתְּעַרְבוּ הוּי סַפֵּק דְּרַבָּנִן וְכְמוֹ דַּס"ל לְהוֹמָחֵר הַזֶּה לַעֲנִין ס"ס זָדִינִי ס"ס (סַק"ה). וְלַע"ד הִיָּה נִרְאָה לְיוֹמָר דְּכֹונֶת הֵת"ח דְּמִיד אִינוּ דִּין עַל אִוֶּתֶן שֶׁנִּשְׁאָרוּ נִתְּנָתָה אִף דְּאִסוּרִים מִסַּפֵּק דְּאִוּרִייתָא מ"מ טַעַם הֵיתָר זַעֲמֻמוֹת לֵא נִאֲסָרוּ לְגִזִּי זֶה דְּזִאֲלוּ לְיוֹמָר שֶׁנַּעֲשׂוּ נִבְלָה הוּי סַפֵּק דְּרַבָּנִן אֲלֵא דְּאִסוּרִים לֵאכְלוּ דְּשׁוּמָא הַנְּלוֹעַ הַאִיסוֹר וְעוֹרֵרֵב נִתּוּכֵן וְא"כ הַדְּגִים אֲסוּרִים לֵאכְלוּ מִכַּח הַנְּלוֹעַ. אֲנִל מ"מ אִינוּס נַעֲשׂוּ נִבְלָה וְכִיוֹן שֶׁכֵּן אִם עִירָה אִוֶּתֶן אַח"כ עִם מִעֵט הַרוּטֵב מ"מ מִה שְׁהוּטֵב מוּלִיד טַעַם הַאִיסוֹר עֲלָמוֹ הוּי ס' וְלִגְזִי מִה שְׁמוּלִיד טַעַם הַדְּגִים הַאֲחֵרוֹנִים לִיכָא אִיסוֹר דְּהֵא לֵא נַעֲשׂוּ נִבְלָה וְאִם כֵּן הוּי רַק כְּמוֹ יֵשׁ זִיבֵשׁ זִיבֵשׁ דְּנִטְלַל זְרוֹב אִוּלָם מִדְּזָרִי הַש"ךְ (סִימּוֹן פ"ד סַעֲיָף קֶטֶן ל') נִרְאָה דְּגַם זֵנְלוֹעַ סַפֵּק אִיסוֹר אֲמִירִין חַנ"נ וְדוּק:

כֵּתֵב הֵתו"ח שֶׁם דִּין ג' וְלִפִּי זֶה אִין לְהַחֲמִיר כּוֹלִי הָאִי אִם חֲתָךְ פְּרִי וְהִיָּה זֶה תּוֹלַע וְחֲתָךְ הַתּוֹלַע עִם הַפְּרִי דֵּלָא נִאֲסָר הַפְּרִי מִן הַסְּכִין לָדוֹן הוּא וְלֵא נִאֲסָר הַסְּכִין וְאַע"ג לָדוֹן זַעֲי הַדְּחָה מ"מ כַּה"ג לֵא אֲסָרִין הַפְּרִי דְּאִין טַעַם נִתּוֹלַע לֵאסוֹר וּמ"מ יִקְלוֹף הַפְּרִי מִעֵט זְמִיקוֹס שֶׁחֲתָךְ דְּלִמָּא נִשְׁאָר שֶׁם מוֹנָשׁוֹת מִן הַתּוֹלַע עֲלָמוֹ וְהַשְׁאָר הַכֵּל שְׂרִי אֲפִילוּ זֵנְלוֹן שְׁהוּא חֲרִיף דְּאִין לַחוּשׁ לְטַעַם הַתּוֹלַע שֶׁנִּבְלָה זֵנְלוֹן:

וְכֵתֵב הַמִּנ"י (ס"ק כ"ז) וְלֵא אֲמִירִין זַכָּה"ג דְּחוֹרְפִי מִשּׁוּמִי לִיָּה לִשְׁנָח אִף דְּזָרָר שְׁהוּא פְּגוּם דְּדוּקָא זְכָלִי שְׁאִינוּ בֶּן יוֹמוֹ שֶׁהִיָּה מִתְּחַלָּה לִשְׁנָח וְאִח"כ נַפְּגָם אֲמִירִין דַּע"י דְּזָרָר חֲרִיף מִשּׁוּמִי לִיָּה לִשְׁנָח כְּכַוְנָאָר לְקַוּן מִשְׁא"כ זְמֵאֲכָל שְׁהוּא זַעֲמֻמוֹ פְּגוּם מִתְּחַלָּתָה זְרִייתוֹ אִין חִילּוּק בֶּין דְּזָרָר חֲרִיף אִוּ לֵא דְּלַעוּלָם הוּא זַפְּגִימּוֹתוֹ וְכֵן מִשְׁמַע הַפּוֹסְקִים וְכֵן מוֹכַח קָנֵת וּמִסּוּגִיא דַּס"ס גְּזִי עַכְנָרָא דְּנַפֵּל לְגוֹ חֵלָה. (נע"ג) עֵיין זָשׁוֹר"ת שֶׁן יַעֲקֹב (סַל"ג):

שֶׁם זְמִינ"י (ס"ק כ"ח), דְּאִין לַחוּשׁ לְטַעַם הַתּוֹלַע שֶׁנִּבְלָה זֵנְלוֹן הִנֵּה וְדֵאִי לַעֲנִין לָנוּן כֵּתֵב הַרֵב כַּח דְּהֵיתָרָא דֵּלָא אֲמִירִין דְּכּוֹלוּ נִאֲסָר וְכַוְנָאָר לְקַוּן (כָּלִל ס"א) לַעֲנִין חֲתָכוּ נַסְכִּין שֶׁל זָרָר אִוּ אִיסוֹר דְּכּוֹלוּ אֲסוֹר אֲנִל מִה שֶׁנִּרְאָה מִלְּשׁוֹן הַרֵב דְּאִף לַעֲנִין שֶׁאֵר פִּירוֹת מִקִּיל זְמָה שֶׁלֵּא לִרְיָךְ רַק קְלִיפָה קָנֵת וְכֵן מִכּוֹאֵר מִלְּשׁוֹן הַרֵב זְמִינִים דְּלַקְמָן לְהַדִּיא. וְלֵא יַדַּעְתִּי מִה קוּלָא יֵשׁ זֵנוּ דְּאִף אִם יֵשׁ נִתּוֹלַע נִתִּינָה טַעַם מ"מ לָנוּן הוּא וְלִיכָא דְּזָרָר חֲרִיף פְּשִׁיטָא שַׁע"י

חרושי רבי חגחות על הרמב"ם עקיבא איגר

גשר. ח"כ נחם נדע יתד שהנלוה גשר יאסור
לשום צו גשר ודוק:

ב"ד וסיון ע"ג דין ד', וכן נוהגין שלא להשהות
ספק טרפה מיהו נתרנגולת ספק טרפה
שממדת לטעון גזים יש להקל כנ"ל ע"כ לשון
הת"ם (נע"ג) עיין לעיל (כלל ד' נמ"י סק"ו):

סימן פ"ט, נמ"י (ס"ק י"ז), ולפי הראי' שכתנתי
שם נראה דככלי זכוכית אינו מנליע ע"י
כניסה לדגרי הכל וכמבואר צי"ד (סיון קל"ח ס"ח)
לענין ח"כ חכן ג"ע דנא"ח (סיון תנ"א סעיף כ"ו)
נבג"ס מבואר מדגרי הרצ דיש להחמיר כדעת
המחלקים על הר"ן דכלי זכוכית דין כלי חרס יש לו
ועי"ד (סיון קל"ה) סתם ואולי יש לחלק בין חומרא
דסתם לנ"ג ונ"ע. (נע"ג) נמג"א שם כתב צהיפך
דכח קולות הקילו צי"ג משמע דוקא צי"ג הקילו
אצל לא צעלמא:

בתורת השלמים (סיון ק"ז), והוא פשוט.
נע"ג) הגאון המחזר נספרו שנות יעקב
ח"א נסוף הספר ובהשמטות כתב שהגאון חוט השני
כתב לו שמודה לדגרי:

בשאלות ותשובות (שאלה ואו) וז"ל ואפי' צלי
שום ציטול היה נראה לכאורה להתיר אחר
פסח דעיקר טעם דחומץ אחר הפסח אסור צהנאה
משום קנס ונאונס לא שיך קנס. (נע"ג) להדיא
מפורש צרומצ"ס וטוש"ע (סיון תמ"ח ס"ג) חומץ
של ישראל שעצר עליו הפסח אסור צהנאה אפילו
הניחו שוגג או אנוס:

בסלת למנחה (פ"ה דין ג'), ומ"מ משמע מדגרי
דאם רואה להחמיר ולשרוף ש"ד אע"ג דחושב
צמתני' דסוף תמורה גשר וחלצ צכלל הנקצרים
וחכמים אומרים כל הנקצרים לא ישרפו מ"מ נ"ל
דאור"ה נמשך לדעת הרא"ש פ' כ"ש דפסק כר'
יהודה דהרואה להחמיר ולשרוף רשאי. (נע"ג)
צמחכ"ת אינו ענין לשם דהרא"ש הציא שם דעת
רש"י דפסקין כר"י דחומץ דינו צשרפה כסתמא
דתמורה אצל מ"מ קי"ל דנקצרים לא ישרפו:

שם צא"ד וכאן שלא הוזכר גשום פוסק דאפרן
אסור צהנאה. (נע"ג) צמחכ"ת להדיא כתב
הרומצ"ס (פ"ט נוהל' מאכלות אסורות הלכה א')
דאפרו אסור:

תם ונשלם.

ספר

קודש ישראל

זה ספר יקר מרגניתא דלית ב' טימא, ושמו נאה לו כי הוא מיוסד על קדושת
וטהרת ישראל, ובו מבואר כל דיני דבעל קרי ע"פ דעת רבותינו הראשונים
הגאונים ראשי גולת אריאל, כפי אשר ירד ונחית לעומקא דדינא ברוב
פלפולא לאמיתה של הלכה, והעלה ברוחב בינתו הלכה ברורה
בספרו מקור הברכה, ה"ה הרב הגאון הגדול מעוז
ומגדל כל רז מאתו כל נעלם, צדיק יסוד עולם

בקש"ת מוה"ר אביעזר בהגאון הצדיק מוה"ר יצחק זצ"ל

מילידי טיקטין ומיושבי עיר הקודש ירושלים תובכ"א.

נדפס בערך לפני שמונים שנה, ולאשר כי ספו תמו הספר הקדוש הזה,
נתעוררתי להדפיס ספר הזה לזכרון שם כבוד ב"ג הרב הגדול החסיד
מוה"ר חיים משה גאסטינסקי בן גיסי הרה"ג מוה"ר יצחק ז"ל
שיצאה נשמתו בערב ש"ק אחרי טבילה במקוה, והחזיק במעוז בטהרה,
וחמשה רגעים אחרי הדלקת נרות בערב שבת קודש עלתה נשמתו למרום.

נפטר י"ג מרחשון — יהי' זכרו ברוך

המו"ל הרב אברהם בנימין זילבערבערג

אבד"ק פיטסבורג, פא.

שנת תשמ"ו לפ"ק

פיטסבורג, פא.